

JUSTITSMINISTERIET

Udvalget om varetagelse af
skiftesagsbehandlingen

Redegørelse

fra

Udvalget om varetagelse af skiftesagsbehandlingen

København, oktober 2013

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium	3
1.2. Udvalgets sammensætning	5
1.3. Udvalgets arbejde.....	6
2. Sammenfatning af udvalgets overvejelser og forslag	6
2.1. Udvalgets overvejelser om centralisering af skiftesagsbehandlingen	6
2.2. Udvalgets overvejelser om digitalisering af skiftesagsbehandlingen.....	11
2.3. Udvalgets overvejelser om procesoptimering mv.....	15
3. Gældende ret i hovedtræk	17
3.1. Dødsboskifte	17
3.2. Ægtefælleskifte	20
3.3. Insolvensskifte	22
3.3.1. Rekonstruktion.....	22
3.3.2. Konkurs	23
3.3.3. Gældssanering.....	24
3.4. Tvangsopløsning af selskaber.....	25
4. Skifteretternes nuværende organisering mv.	26
4.1. Generelt.....	26
4.2. Økonomi	27
4.3. Retsbygninger.....	27
4.4. Personale.....	28
4.5. It-systemer	31
4.6. Bedste Praksis-konsulenter	31
5. Undersøgelse af skiftesagsbehandlingen mv.	33
5.1. Dødsboskifteområdet.....	33
5.1.1. Centralisering af skiftesagsbehandlingen.....	34
5.1.2. Digitalisering af skiftesagsbehandlingen.....	35
5.1.3. Procesoptimering mv.....	38
5.1.4. Samlede løsningsforslag	38
5.2. Andre skiftesager.....	41
5.2.1. Centralisering af skiftesagsbehandlingen.....	41
5.2.2. Regionalisering af skiftesagsbehandlingen	42
5.2.3. Digitalisering af skiftesagsbehandlingen.....	42
5.2.4. Procesoptimering mv.....	44
5.2.5. Samlede løsningsforslag	44
6. Udvalgets overvejelser	45
6.1. Indledning.....	45
6.2. Centralisering af skiftesagsbehandlingen	47
6.3. Digitalisering af skiftesagsbehandlingen	52
6.4. Procesoptimering mv.....	56
6.4.1. Forstærket bedste praksis indsats.....	57
6.4.2. Andre procesoptimeringsforslag	58
6.5. Afsluttende bemærkninger.....	72
7. Bilag	73

1. Indledning

1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium

Udvalgets kommissorium af 7. september 2012 lyder således:

”1. Domstolenes opgavevaretagelse inden for skifteområdet omfatter i dag sager om dødsboskifte og ægtefælleskifte samt insolvensbehandling.

Behandlingen af skiftesager foregår ved de 24 byretter (nærmere bestemt i skifteafdelingerne, som også varetager de såkaldte notarialforretninger) samt, for så vidt angår insolvenssager i det storkøbenhavnske område, ved SØ- og Handelsretten.

Skifteretternes behandling af dødsboskiftesager, som navnlig omfatter skifte af en afdød persons bo, sker på grundlag af reglerne i lov om skifte af dødsboer. Denne lov, som senest er revideret i marts 2011, indeholder nærmere regler om bl.a. indkaldelse til møde i skifteretten og andre sagsbehandlingskridt som led i behandlingen af dødsboer samt om skifterettens behandling af tvister mv. i tilknytning til skiftet.

Med hensyn til ægtefælleskiftesagerne, som i praksis navnlig vedrører deling af fællesboet efter ægtefæller, som separeres eller skilles, behandles disse efter reglerne i lov om ægtefælleskifte. Denne lov, som trådte i kraft den 1. marts 2012, bygger på det udgangspunkt, at det bør være hovedreglen, at ægtefællerne selv står for delingen af fællesboet ved formuefællesskabets ophør, men loven tager samtidig sigte på, at der kan gives en hensigtsmæssig bistand til de ægtefæller, der ikke selv kan blive enige om opdelingen af boet efter en separation eller skilsmisse. Loven indeholder i den forbindelse bl.a. regler om skifterettens indkaldelse af ægtefæller til et vejlednings- og forligsmøde og andre sagsbehandlingsregler samt om behandling af tvister mv. i tilknytning til skiftet.

Insolvenssagerne, som omfatter behandling af konkursboer samt sager om rekonstruktion og gældssanering, behandles på grundlag af reglerne i konkursloven. Denne lov, som grundlæggende er fra 1977, men som er revideret gentagne gange siden, senest i 2010, indeholder bl.a. de nærmere regler om skifterettens sagsbehandling mv. i de nævnte typer af insolvenssager, herunder regler om indkaldelse til møder i skifteretten samt regler om behandling af tvister i konkursboer mv.

2. Der er for nylig gennemført en budgetanalyse af en række forhold ved domstolene.

Budgetanalysen, som er udarbejdet af konsulentfirmaet Deloitte for Finansministeriet og Justitsministeriet, indeholder bl.a. en række overvejelser og forslag til effektivisering af skifteretten, for så vidt angår dødsboskifteområdet.

En række af disse forslag vil (ifølge budgetanalysen) kunne gennemføres administrativt, mens andre tiltag vurderes at ville kræve nærmere undersøgelser og analyser samt i givet fald opfølgende lovgivning.

Det drejer sig bl.a. om forslag om øget digitalisering til understøttelse af dødsbobehandling, hvor det vurderes, at der er potentiale for at reducere ressourceforbruget i tid på kort sigt ved at øge vejledningen af anmelderne i valg af skifteform og udfyldning af blanketter (via en simpel webløsning), og på længere sigt ved at indføre en fuld digital løsning.

Endvidere peges der i budgetanalysen på spørgsmålet om en ændret struktur for skifteretternes opgavevaretagelse. Det anføres i den forbindelse bl.a., at skifteretterne samlet set har en række karakteristika, der gør det relevant at overveje en mere specialiseret og centraliseret opgavevaretagelse med henblik på øget produktivitet og effektivitet.

Deloitte vurderer i budgetanalysen, at der med en centralisering af skifterettens opgaver omkring dødsbobehandling vil kunne realiseres et betydeligt effektiviseringspotentiale. Der gøres dog samtidig opmærksom på, at en løsning med en centralisering af skifteretterne forudsætter en omfattende analyse, der bl.a. vil skulle forholde sig til den praktiske afholdelse af eventuelle fremtidige fysiske møder samt stillingtagen til, hvor tvister der opstår i forbindelse med et dødsbo skal behandles.

3. Også inden for insolvensområdet har det været diskuteret, om det vil være en fordel at etablere et system med en eller flere ”storskifteretter”.

4. I den aftale, som regeringen og Enhedslisten indgik den 20. november 2011 om finansloven for 2012, er det bl.a. anført, at aftaleparterne ønsker at sikre et solidt grundlag for, at Danmark i fremtiden får endnu bedre og mere effektive domstole.

Det er derfor aftalt, at der skal igangsættes et analysearbejde, som bl.a. skal belyse effektiviseringspotentialer, aktivitet og produktivitet i domstolene og afdække mere langsigtede muligheder for bl.a. regelændringer og reformer i domstolssystemet, der understøtter effektiv opgavevaretagelse.

5. Regeringen har på den ovenfor beskrevne baggrund besluttet at nedsætte et udvalg om varetagelse af skiftesagsbehandlingen.

Udvalget skal overveje, om varetagelsen af skiftesagsbehandlingen fortsat bør ske ved samtlige byretter og Sø- og Handelsretten i samme omfang som i dag, eller om varetagelsen af hele eller dele af skiftesagsområdet (dvs. dødsboskiftesager, ægtefælleskiftesager samt insolvenssager) kan effektiviseres og optimeres ved at samle opgavevaretagelsen.

Spørgsmålet om en eventuel centralisering af skiftesagsbehandlingen har tidligere været overvejet i betænkning nr. 1398/2001 fra Domstolenes Strukturkommission.

Det forudsættes, at udvalget som led i sine overvejelser om den fremtidige varetagelse af skiftesagsbehandlingen nærmere belyser og vurderer, hvilke fordele og ulemper der vil være forbundet med de forskellige modeller, der vil kunne tænkes på området.

Udvalgets overvejelser skal ske med udgangspunkt i de gældende regler for skiftesagsbehandlingen, og udvalget har således ikke til opgave at foretage en gennemgang af de materielle regler om behandlingen af hen-

holdsvis dødsboskifte-, ægtefælleskifte- og insolvenssager, der som nævnt ovenfor under pkt. 2 i væsentligt omfang er revideret for ganske nylig. Udvalget er dog ikke afskåret fra at komme med forslag til eventuelle tilpasninger i det gældende regelsæt, hvis dette vurderes at være nødvendigt eller hensigtsmæssigt i forhold til navnlig gennemførelsen af udvalgets anbefalinger omkring den fremtidige organisering af skifteområdet, men også i forhold til at opnå en endnu bedre og mere effektiv skiftesagsbehandling i øvrigt.

Udvalget skal som led i sine overvejelser nærmere belyse og vurdere den praktiske gennemførelse af en eventuel centralisering og de personale- og ressourcemæssige konsekvenser ved domstolene.

Udvalget skal endvidere nærmere belyse de økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige og for borgerne af at gennemføre en centralisering af hele eller dele af skiftesagsområdet.

Herudover anmodes udvalget om at vurdere spørgsmålet om yderligere digital understøttelse af skiftesagsbehandlingen. Udvalget skal i den forbindelse vurdere, i hvilket omfang sådanne tiltag i givet fald vil kunne afbøde de betænkeligheder, som en centralisering på området måtte give anledning til i forhold til borgernes afstand til domstolene. Det forudsættes, at udvalget fremkommer med eventuelle forslag på området, som findes nødvendige eller hensigtsmæssige, uanset om udvalget i øvrigt måtte anbefale en centralisering eller ej. Udvalget bør inddrage det regelgrundlag for at anvende digital kommunikation i sagsbehandlingen (på bl.a. skifteområdet), som er tilvejebragt, men endnu ikke er trådt i kraft.

Udvalget kan i øvrigt komme med anbefalinger vedrørende andre aspekter af skiftebehandlingen med henblik på bedre og mere effektiv skiftesagsbehandling, som udvalget i sit arbejde måtte blive opmærksom på.

Udvalget anmodes om at udarbejde forslag til en centralisering på området, såfremt det vurderes, at en sådan ordning bør gennemføres.

Det forudsættes, at udvalgets forslag samlet set understøtter en mere effektiv opgavevaretagelse i skifteretterne og samlet set ikke medfører merudgifter.

Udvalget kan inddrage ekstern konsulentbistand, hvis dette vurderes at være relevant.

Udvalget bør koordinere sit arbejde med det sideløbende udvalgsarbejde om bedre og mere effektiv behandling af civile sager ved domstolene.

Udvalget anmodes om at afgive betænkning inden den 1. september 2013.”

1.2. Udvalgets sammensætning

Udvalget om varetagelse af skiftesagsbehandlingen har ved afgivelse af denne rapport haft følgende sammensætning:

Landsretspræsident Bent Carlsen, Østre Landsret (formand).

Byretspræsident Birgitte Holmberg Pedersen, Præsidenterne for byretterne.
Retspræsident Henrik Rothe, Sø- og Handelsretten.
Ressourcedirektør Helle Meyland, Domstolsstyrelsen.
Dommer Lene Sigvardt, Den Danske Dommerforening.
Retsassessor og skiftechef Lisbeth Bügel Madsen, Dommerfuldmægtigfor-
eningen.
Advokat Kristian Dalsgaard, Advokatrådet.
Advokat Anne Broksø, Danske Advokater.
Kontorfuldmægtig Trine Jørgensen, HK Landsklubben Danmarks Domsto-
le.
Kontorchef Anders Bager Jensen, Finansministeriet.
Kontorchef Cristina A. Gulisano, Justitsministeriet.

Fuldmægtig Charlotte Christiansen, Justitsministeriet (sekretær).
Fuldmægtig Daniel Stamphøj Jespersen, Domstolsstyrelsen (sekretær).
Fuldmægtig Jonas Soelberg, Finansministeriet (sekretær).

Udvalget er endvidere blevet assisteret af sekretariatschef Anette Maarbjerg, Retten i Helsingør og Bedste Praksis konsulent, Merete Schlüter, Danmarks domstole.

1.3. Udvalgets arbejde

Udvalget påbegyndte sit arbejde i november 2012 og har holdt i alt 11 møder.

På udvalgets femte møde den 18. marts 2013 holdt projektchef Rasmus Edelberg, Kommunernes Landsforening, oplæg om Udbetaling Danmark.

2. Sammenfatning af udvalgets overvejelser og forslag

2.1. Udvalgets overvejelser om centralisering af skiftesagsbehandlingen

Udvalget har overvejet om varetagelsen af skiftesagsbehandlingen fortsat bør ske ved samtlige byretter og Sø- og Handelsretten i samme omfang som i dag, eller om varetagelsen af hele eller dele af skiftesagsområdet kan effektiviseres og optimeres ved at samle opgavevaretagelsen.

Skifteretterne er i dag organisatorisk en del af landets 24 byretter og en selvstændig afdeling af Sø- og Handelsretten. Skifteretterne er således for en væsentlig dels vedkommende lokalt forankret i de 24 retskredse, som

pr. 1. januar 2007 blev etableret ved den gennemgribende strukturreform af domstolene, der indebar en reduktion af antallet af retskredse, herunder skifteretter, fra 82 til 24, og opretholdelse af Sø- og Handelsrettens skifteafdeling på insolvensområdet for Storkøbenhavn. Formålet med denne organisatoriske ændring af domstolsstrukturen var blandt andet at skabe bedre og mere effektive domstole gennem etableringen af et større fagligt fællesskab i den enkelte ret.

Den eksisterende domstolsstruktur har på nuværende tidspunkt fungeret i godt 6 år. Efter en række overgangsproblemer fungerer byretterne i dag overordnet set tilfredsstillende og i overensstemmelse med reformens hensigter. Næsten alle byretter og Sø- og Handelsretten er i tiden efter reformens ikrafttræden endvidere flyttet ind i nybyggede eller nyindrettede bygninger i de respektive retskredse.

Der er ikke fra dommerside – herunder fra retspræsidenternes – eller fra øvrige jurister eller det administrative personales side over for udvalget tilkendegivet ønsker eller redegjort for behov for, at skifteretterne frigøres fra de lokale byretter og i stedet enten regionaliseres eller centraliseres i en enkelt ret. Det er tværtimod fremhævet, at det faglige fællesskab i de eksisterende skifteretter fungerer tilfredsstillende, og at skifteretternes tilknytning til den enkelte byret forøger den fleksibilitet på både jurist- og kontorsiden, som er af væsentlig betydning, når sagsantallet stiger eller falder i byretternes enkelte afdelinger. Det er endvidere fremhævet, at skifteretternes placering ved de lokale byretter er med til at sikre en alsidig uddannelse af embedernes dommerfuldmægtige. Disse betragtninger gør sig også gældende for Sø- og Handelsrettens vedkommende.

Begrundelsen for en regionalisering eller egentlig centralisering af skifteretterne skal derfor ikke søges i tilkendegivne ønsker fra de domstolsansattes side men i givet fald i hensynet til brugerne eller i økonomiske hensyn, og hvorvidt der således – uanset de domstolsansattes opfattelse – er andre gode grunde for en organisatorisk ændring af skifteretterne.

Udvalget er opmærksomt på, at der generelt kan være en række fordele forbundet med en centralisering af en decentral sagsbehandling. En centralisering vil således bl.a. kunne bidrage til en ensartet sagsbehandling og højere grad af specialisering. Vidensdelingen vil efter en centralisering endvidere kunne ske hurtigt og effektivt til medarbejderne. Endelig vil der ved en centralisering typisk kunne spares ressourcer i form af medarbejdere og administrationsomkostninger.

Ulemperne ved en centralisering kan for brugerne navnlig være, at afstanden til myndigheden øges, og muligheden for et fysisk møde med en myndighedsperson herved mindskes, ligesom omkostninger til transport mv. kan øges.

En centralisering af skifteretterne til én enkelt ”storskifteret” eller flere regionale enheder kan efter udvalgets opfattelse sammenlignes med Tinglysningssretten, men adskiller sig i væsentligt omfang fra processen og overvejelserne herom på tinglysningssområdet. Den helt afgørende forskel er, at hensynet til borgernærhed og nærheden til fysiske aktiver spiller – og efter udvalgets opfattelse fortsat bør spille – en væsentlig større rolle på skiftesagsområdet end på tinglysningssområdet. Den nuværende organisering af skifteretterne giver størstedelen af skifterettens brugere en nem adgang til retten i de situationer, hvor dette er påkrævet. Ikke mindst for arvingerne i et dødsbo og for skyldnere, som søger gældssanering, eller som er tæt på eller bliver begæret konkurs, vil en sådan direkte kontakt – hvor telefonisk vejledning ikke er tilstrækkelig – kunne være af meget stor betydning i en måske både svær og uoverskuelig situation.

Det er endvidere udvalgets vurdering, at den større geografiske afstand mellem skifteretten og en stor del af dens brugere, som notorisk følger med en centralisering, vil indebære øget anvendelse af tid og penge til transport. Det vil bl.a. kunne indebære, at en række borgere vælger ikke at møde i retten, selv om dette kræves efter lovgivningen eller er nødvendigt for, at der kan findes en løsning i sagen. Politiet skal da eventuelt hente de pågældende borgere, hvilket vil føre til øgede udgifter for det offentlige. Borgernes manglende fremmøde vil endvidere have ressourcemæssige konsekvenser for skifteretten grundet tid anvendt på møder, som må aflyses.

Borgerens brug af advokatbistand må efter udvalgets opfattelse også antages at blive dyrere, idet advokaten ofte vil drive virksomhed i borgerens nærområde, og advokaten vil derfor skulle anvende mere tid og dermed have større transportudgifter til at komme til en centralt placeret domstol for at repræsentere borgeren. Dette kan få indflydelse dels på borgerens egenbetaling til advokatbistand, dels på statens udgifter til fri proces.

En centralisering kan have betydning for omfanget og spredningen af advokatvirksomheder i landet, hvorved den landsdækkende faglige viden på skifteområdet begrænses. Dette kan også medføre, at adgangen til advokatbistand vanskeliggøres for borgeren.

På insolvensområdet kan den større geografiske afstand mellem retten og borgerne endvidere have den negative konsekvens, at det f.eks. bliver vanskeligere for den advokat, som skifteretten udpeger som kurator i en konkurs sag, at sikre et bos aktiver, efter at der er afsagt konkursdekret.

Endelig er det udvalgets vurdering, at en centraliseret skifteret ikke vil være i stand til at opretholde det samme kendskab til eksempelvis skyldneren og dennes lokalområde, hvilket i nogle tilfælde kan tænkes at få indflydelse på behandlingen af sagen, herunder skifterettens tilsyn og kontrol af sagens behandling.

En centralisering eller regionalisering vil således kunne indebære en række funktionelle ulemper og medføre merudgifter for skifterettens private og professionelle brugere.

Konsulentfirmaet Boston Consulting Group (herefter benævnt BCG eller konsulentfirmaet) har til brug for udvalgets arbejde foretaget en analyse af skiftesagsbehandlingen ved domstolene. Rapporten vurderer navnlig de økonomiske og administrative konsekvenser af forskellige modeller for centralisering af skiftesagsbehandlingen.

Udvalget har i den forbindelse noteret sig, at selv om der efter BCG's opfattelse er et vist mindre varigt nettopotentiale ved at gennemføre en centralisering af skifteretternes behandling af dødsboskiftesager, fremgår det af konsulentfirmaets økonomiske beregninger (rapportens tabel 16), at en centralisering (isoleret set) har en ringere økonomisk virkning end ved at indføre en øget bedste praksis indsats.

Årsagen til det dårligere økonomiske resultat (business case) for en centralisering er de tilbageværende driftsomkostninger ved byretterne (overheadomkostninger). En centralisering betyder oftest, at et antal fysiske lokaler nedlægges, og at funktionerne samles i en større enhed. Herved kan man i forbindelse med centraliseringen fjerne det overhead, der blev anvendt ved de mindre fysiske enheder og samle det i den centrale enhed – som udgangspunkt med en overheadbesparelse til følge. Dette er imidlertid ikke, eller kun i begrænset omfang, tilfældet ved en eventuel centralisering af dødsboskifteområdet, hvor 24 fysiske enheder (byretter) bliver til 25 – ikke blot 1 stor, idet de 24 byretters øvrige funktioner fortsætter og suppleres med én storskifteret. Derved stiger de samlede overheadomkostninger, idet mindre variable omkostninger (især bygninger) forbliver ved byretterne efter en centralisering. Så selv om det estimerede

effektiviseringspotentiale for selve sagsbehandlingen ved en centralisering (ca. 25 procent) er højere end ved en øget bedste praksis indsats (ca. 16 procent), er det økonomiske resultat (business casen) samlet set ikke bedre.

Udvalget finder på nuværende tidspunkt hverken grundlag for eller anledning til at tage stilling til, hvorvidt det efter en gennemgribende niveau 2-digitalisering af dødsboskifteområdet, som et alternativ til at oprette et call center, jf. nedenfor, vil være hensigtsmæssigt og eventuelt forbundet med et mindre økonomisk potentiale at centralisere den resterende dødsboskiftesagsbehandling.

Udvalget har endvidere noteret sig, at BCG – i lighed med konsulentfirmaets antagelser vedrørende dødsboskifte – når frem til, at der er et højere varigt bruttopotentiale ved en centralisering af behandlingen af andre skiftesager end for en øget bedste praksis indsats i den eksisterende struktur, men på alle måder i øvrigt et dårligere økonomisk resultat.

Årsagen er den samme som for dødsboskifteområdet: De tilbageværende overheadomkostninger ved de opretholdte 24 byretter og SØ- og Handelsretten. På området for andre skiftesager forværres business casen ifølge BCG yderligere af, at bygningsomkostningerne per medarbejder i en centraliseret ret er højere, idet der ikke som for dødsboskifteområdet alene er tale om etablering af kontorfaciliteter med et call center, men også om etablering af egentlige retslokaler til afholdelse af retsmøder.

Det fremgår af konsulentrapporten fra BCG, at produktivetsgevinsten ved en regionalisering af behandlingen af andre skiftesager er endnu lavere end ved en centralisering. Dermed bliver business casen for en regionalisering dårligere end for en fuldstændig centralisering.

Udvalget lægger således til grund, at der heller ikke er økonomiske grunde, som taler for en centralisering eller regionalisering af skifteretterne, hvis der gennemføres en intensiveret udbredelse af bedste praksis til alle skifteretter.

Sammenfattende er det således udvalgets opfattelse, at der ikke har kunnet påvises forhold, hverken af kvalitativ eller økonomisk karakter, som efter en samlet vurdering med afgørende vægt taler for en centralisering eller en regionalisering af skifteretternes virke.

Udvalget anbefaler således, at varetagelsen af skiftesagsbehandlingen fortsat sker ved samtlige byretter og Sø- og Handelsretten i samme omfang som i dag.

2.2. Udvalgets overvejelser om digitalisering af skiftesagsbehandlingen

Udvalget har endvidere overvejet spørgsmålet om yderligere digital understøttelse af skiftesagsbehandlingen.

It-understøttelsen af byretternes, herunder skifteretternes, interne arbejdsfunktioner foregår i dag med et teknisk forældet system (DSI-systemet), som ikke tillader digital kommunikation med brugerne. Det samme gælder Sø- og Handelsrettens it-system, som også er baseret på DSI. Systemerne søges for tiden erstattet med et nyt sagsbehandlingssystem (JFS), som samtidig tillader digital kommunikation med brugerne, og som derved vil muliggøre ikraftsættelse af en række bestemmelser i retsplejeloven m.v. om digital kommunikation.

Udvalget har noteret sig den markant øgede digitale borgerbetjening, som det offentlige i disse år gør brug af. Der er som udgangspunkt efter udvalgets opfattelse grundlag for at antage, at borgerne også på skiftesagsområdet i en række situationer vil kunne drage fordel af en øget digital sagsbehandling. Samtidig er det dog væsentligt at bemærke, at der på skiftesagsområdet er tale om en brugergruppe, hvoraf en del på grund af mindre erfaring med brug af it, følelsesmæssig påvirkninger af situationen og vanskelige afvejninger af modstridende hensyn vil kunne have vanskeligt ved at udnytte digitaliseringsmulighederne og i stedet vil kunne opfatte en digitalisering uden supplerende mulighed for telefonisk eller fysisk kontakt som en betydelig serviceforringelse.

Udvalget skal i den forbindelse bl.a. pege på, at skifteretterne i dag har en ganske omfattende vejledningspligt, jf. dødsboskiftelovens § 7 og navnlig § 91. Den ofte komplekse vejledning, som skifteretterne i dag yder, kan vise sig vanskelig at digitalisere/automatisere. Det må derfor i det påtænkte videre udviklingsforløb overvejes, om det af hensyn til automatiseringsmulighederne er nødvendigt og forsvarligt at ændre – herunder begrænse – skifteretternes vejledningspligt. Der findes i dag seks forskellige måder at behandle et dødsbo på, som i et vist omfang kan kombineres. Valget af den dødsboform, der vil være den rigtige for de efterladte, afhænger af mange økonomiske, skattemæssige og personlige forhold. De mange forskellige boformer er således med til at gøre området juridisk

kompliceret. Udvalget har i den forbindelse noteret sig, at der under Domstolsstyrelsen har været nedsat en arbejdsgruppe, som i sin rapport fra juni 2013 bl.a. har foreslået, at to af de nuværende dødsboformer (ægtefælleudlæg og forenklet privat skifte) afskaffes.

Der er i ca. halvdelen af alle dødsboer udarbejdet testamente, hvilket indebærer en større eller mindre fortolkningsopgave; en opgave, der på nuværende tidspunkt varetages af skifterettens personale, som vejleder borgeren i fornødent omfang. En øget digitalisering, som i første række overlader fortolkningen til borgeren, kan efter udvalgets opfattelse således umiddelbart skabe et større behov for professionel rådgivning i form af advokatbi-stand for den enkelte borger.

En øget digital understøttelse af sagsbehandlingen i skifteretterne vil samtidig give mulighed for en øget automatisering af sagsbehandlingen og dermed et mindre personaleforbrug i skifteretterne.

Udvalget finder således overordnet set, at der er behov for en øget og mere moderne it-understøttelse af den nuværende sagsbehandling på skiftesagsområdet, som vil muliggøre digital kommunikation med borgere og andre myndigheder. Samtidig er det væsentligt at understrege, at det må antages at være af afgørende betydning for brugertilfredsheden, at borgerne oplever digitalisering som en lettelse i kontakten med skifteretterne. Digitaliseringen skal således ikke blot gennemføres hensigtsmæssigt i forhold til den brugergruppe, som er i stand til at drage nytte heraf, men skal samtidig på en enkel måde sikre, at den ikke ubetydelige gruppe af borgere, som ikke kan gøre brug af digitaliseringsløsningen, gives mulighed for telefonisk eller fysisk kontakt med skifterettens personale.

BCG har efter anmodning fra udvalget foretaget en analyse og vurdering af bl.a. mulighederne for at effektivisere skifteretternes virke gennem en øget digitalisering/ automatisering af sagsbehandlingen.

For så vidt angår de mulige digitaliseringsløsninger på dødsboskifteområdet, som konsulentfirmaet har foretaget en vurdering af, finder udvalget, at der efter en teknisk foranalyse bør arbejdes videre med den såkaldte simple digitaliseringsløsning. Denne løsning, som alene indebærer en digitalisering af sagsoprettelsen, og som ifølge BCG vil kunne indpasses i domstolens nuværende DSI-sagsbehandlingssystem, vurderes af konsulentfirmaet til at have udviklingsomkostninger på omkring 5 mio. kr. og til at kunne sættes i drift allerede efter et år. Den simple digitaliseringsløsning

fremstår således efter udvalgets opfattelse hensigtsmæssig og umiddelbart økonomisk fordelagtig, da den formentlig kan indføres relativt hurtigere end den gennemgribende digitalisering og vil indebære en lettelse i skifteretternes sagsbehandling og dermed kunne føre til en kortere sagsbehandlingstid.

En endelig stillingtagen til de to gennemgribende digitaliseringsløsninger (niveau 1 og 2), som konsulentfirmaet foreslår, kræver efter udvalgets opfattelse en nærmere teknisk analyse af digitaliseringsmulighederne, herunder mulighederne for i niveau 2-løsningen at udvikle en hensigtsmæssig digital vejledning, som både retssikkerhedsmæssigt og betjeningsmæssigt gør det forsvarligt at erstatte den personlige vejledning med en maskinel vejledning suppleret med muligheden for fortsat personlig vejledning ved skifteretspersonalet. Samtidig kræver en endelig stillingtagen, at de økonomiske forhold og risikoen omkring udviklingen af et nyt system afklares nærmere.

Udvalget vil således begrænse sig til at anbefale, at de tekniske og økonomiske forhold omkring udviklingen af de gennemgribende digitaliseringsløsninger og den simple digitalisering afklares, før der tages endelig stilling til udviklingen heraf og de afledede virkninger for skifteretterne.

Udvalget finder således sammenfattende på dødsboskifteområdet, at der – eventuelt samtidig med udviklingen af den simple digitaliseringsløsning – bør arbejdes videre med en gennemgribende digitaliseringsløsning. Der bør derfor afsættes de fornødne midler til at igangsætte de tekniske undersøgelser af, hvordan et sådant nyt system til dødsboskiftesager kan udvikles, og hvor meget det i givet fald vil koste.

Det er i forbindelse med disse tekniske undersøgelser efter udvalgets opfattelse, som tidligere anført, imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at der også efter en teknisk/økonomisk afklaring af digitaliseringsmulighederne fortsat vil være en række – både organisatoriske og juridiske – udfordringer forbundet med en sådan øget digitalisering.

Udvalget er opmærksomt på Rigsrevisionens efterfølgende kritik af forløbet omkring etableringen af den digitale tinglysning. Derfor anbefaler udvalget i tråd med Rigsrevisionens anbefalinger, at personalebesparelser som følge af en gennemgribende digitalisering sker i takt med, at 1) fejl og mangler i et nyt system bliver håndteret, 2) medarbejderne får den fornødne rutine, og 3) systemet bliver godt forankret i hele organisationen.

Hvis der gennemføres en gennemgribende digitalisering af dødsboskifteområdet, vil personalebehovet i skifteretterne mindskes. Størrelsen af personale-reduktionen vil være afhængig af digitaliseringens karakter og omfang. Det vil i denne situation efter udvalgets opfattelse – og i overensstemmelse med konsulentfirmaets forslag – være relevant at overveje at etablere et landsdækkende virtuelt call center, som vil muliggøre, at der opretholdes en skiftesagsbehandling i alle byretter, og som derved efter udvalgets opfattelse vil kunne imødegå de eventuelle betænkeligheder, der kan være forbundet med at etablere en gennemgribende digitaliseret sagsbehandling på dødsboskifteområdet, som potentielt 30 procent af skifterettens brugere ikke er i stand til at drage nytte af. Et virtuelt call center vil således fastholde den enkelte borgers mulighed for vejledning enten ved personligt fremmøde ved den lokale skifteret eller i form af telefonisk assistance. Det virtuelle call center vil endvidere fastholde den nuværende erfaring med skiftesager, lokalkendskabet og den omfattende ekspertise, som præger skifterettens medarbejdere, som således også får mulighed for at opretholde varierede og omfattende kompetencer inden for flere sagstyper.

Som tidligere anført finder udvalget på nuværende tidspunkt hverken grundlag for eller anledning til at tage stilling til, hvorvidt det efter en gennemgribende niveau 2-digitalisering af dødsboskifteområdet, som et alternativ til at oprette et call center, vil være hensigtsmæssigt og eventuelt forbundet med et mindre økonomisk potentiale at centralisere den resterende dødsboskiftesagsbehandling.

For så vidt angår de andre skiftesager har BCG vurderet, at der ikke kan udvikles en ligeså gennemgribende digitaliseringsløsning på disse områder som på dødsboskifteområdet. Baggrunden herfor er ifølge konsulentfirmaet, at sagerne på insolvens- og ægtefælleskifteområdet i højere grad er præget af juridisk sagsbehandling, der ikke kan automatiseres.

Udvalget kan i den forbindelse tilslutte sig anbefalingen fra BCG om, at det – ikke mindst af økonomiske grunde – bør overvejes at udsætte en gennemgribende digitalisering af de andre skiftesager, indtil en digitaliseringsløsning er udviklet og implementeret på dødsboskifteområdet.

Der bør endvidere efter udvalgets opfattelse som led i den tekniske foranalyse af bl.a. den simple digitaliseringsløsning, som udvalget foreslår på dødsboskifteområdet, også igangsættes en analyse af en simpel digitaliseringsløsning på området for andre skiftesager. Konsulentfirmaet har rede-

gjort for en simpel digitaliseringsløsning på området for andre skiftesager i sin rapport, men har ikke medtaget den som en del af de samlede løsninger for dette område grundet et forventet beskedent potentiale. Formålet med den tekniske foranalyse af den simple digitaliseringsløsning på både dødsboskifteområdet og området for andre skiftesager er at få verificeret omkostninger, gevinster og udviklingstid ved en sådan løsning.

2.3. Udvalgets overvejelser om procesoptimering mv.

Herudover har udvalget overvejet andre aspekter af skiftesagsbehandlingen med henblik på bedre og mere effektiv skiftesagsbehandling. Drøftelserne om disse spørgsmål har koncentreret sig om to hovedpunkter: En drøftelse af muligheden for at udbrede bedste praksis i alle skiftesagsformer til alle skifteretter og en drøftelse af en række andre konkrete procesoptimeringsforslag.

Særligt for så vidt angår bedste praksis har BCG's analyse af skifteretternes arbejdsprocesser påvist en ikke ubetydelig forskel mellem de enkelte skifteretters ressourceforbrug ved behandlingen af såvel dødsbo-, ægtefælle- som insolvensskiftesager.

Efter udvalgets opfattelse kan der være god grund til på skiftesagsområdet at fortsætte og styrke det arbejde, som domstolenes bedste praksiskonsulenter gennem 10 år har udført på hele domstolsområdet. Udvalget bemærker dog i den forbindelse, at det er meget væsentligt som led i det fortsatte arbejde med at udbrede bedste praksis, at der afsættes de fornødne ressourcer til en ekstraordinær indsats på skiftesagsområdet. Samtidig er det væsentligt at have for øje, at skifteretterne udgør forholdsvis små enheder, som er præget af de enkelte medarbejders erfaring og dygtighed. Dette forhold muliggør produktivitetmæssige udsving, som selv et budgetpres ikke i alle tilfælde kan udligne.

Udvalget forudsætter, at det i forbindelse med overvejelserne om at udbrede bedste praksis yderligere på skiftesagsområdet, holdes for øje, at BCG's besparelspotentiale er beregnet på baggrund af ressourcesituationen hos domstolene i 2012. Når de anslåede besparelser skal vurderes, må udviklingen i bevillingerne i den mellemliggende periode tages i betragtning.

Udvalget afstår således fra at fastslå størrelsen af den besparelse, som kan opnås ved en styrket indsats med at udbrede bedste praksis til alle skifteretter, og begrænser sig til at støtte forslaget og understrege behovet for, at

der indledningsvis afsættes de fornødne ressourcer til at sikre en hensigtsmæssig udbredelse af bedste praksis.

Udvalgets har endvidere drøftet en række andre konkrete procesoptimeringsforslag, som er fremsat af både konsulentfirmaet og udvalget selv.

Efter udvalgets opfattelse bør der for så vidt angår dødsboskifteområdet arbejdes videre med følgende procesoptimeringsforslag:

- Mere webbaseret vejledning.
- Kreditorkrav sendes direkte til kontaktpersonen.
- Bobestyreradgang til længstlevendes R75 og CPR-registeret.
- Registrering af testamentarisk successionsfølge.
- Sager om henvisning af dødsboer til dansk skifteret flyttes fra Justitsministeriet til domstolene.

Udvalget har endvidere for så vidt angår en række andre procesoptimeringsforslag på insolvensskifteområdet noteret sig, at de enten allerede behandles eller mere naturligt bør behandles af andre udvalg og råd – navnlig Konkursrådet. Det drejer sig om følgende forslag:

- Tinglysning af skifteretsattesten på fast ejendom.
- Nægtelse af gældssanering uden retsmøde.
- Tvangsopløsning efter fristen for genoptagelse er overskredet.
- Konkursdekret på skriftligt grundlag i sager med egenbegæring.
- Tvangsopløsning af selskaber.

Efter udvalgets opfattelse bør der på skifteområdet endvidere ikke arbejdes videre med følgende procesoptimeringsforslag fra konsulentfirmaet:

- Tinglysning i bobestyrersager.
- Kurator tinglyser selv.

3. Gældende ret i hovedtræk

3.1. Dødsboskifte

3.1.1. Skifteretternes behandling af dødsboskiftesager sker på grundlag af reglerne i lov nr. 383 af 22. maj 1996 om skifte af dødsboer (dødsboskifteloven) med senere ændringer.

Med dødsboskifteloven, der trådte i kraft den 1. januar 1997, og som bygger på Justitsministeriets skiftelovsudvalgs betænkning nr. 1270 fra 1994 om skifte af dødsboer, skete der en gennemgribende revision af reglerne om skifte af dødsboer med henblik på at forenkle og modernisere dødsbo-behandlingen.

I februar 2007, efter at dødsboskifteloven havde virket i omkring 10 år, anmodede Justitsministeriet det udvalg til revision af arveloven og lov om skifte af fællesboer, som var blevet nedsat af justitsministeren i november 2000, og som efter afgivelsen af betænkningen om revision af arvelovgivningen (nr. 1473) var gået i gang med kommissoriets anden del om loven om skifte af fællesboer (Ægtefælleskifteudvalget), om nærmere at overveje, i hvilket omfang der, i lyset af erfaringerne med dødsboskiftelovens anvendelse i praksis, burde ske ændringer eller justeringer af loven.

Ægtefælleskifteudvalget afgav i overensstemmelse hermed i 2010 betænkning nr. 1519 om revision af dødsboskifteloven. Af betænkningen fremgår bl.a., at dødsboskifteloven, der på flere områder var en nyskabelse i forhold til tidligere gældende ret, efter udvalgets opfattelse havde medført en klar forbedring af retstilstanden. Udvalget vurderede, at loven i praksis også fungerer generelt godt og efter hensigten. Der var dog efter udvalgets opfattelse behov for enkelte, mindre justeringer og præciseringer af dødsboskiftelovens bestemmelser.

Udvalgets betænkning førte i 2011 til en ændring af dødsboskifteloven (lov nr. 221 af 21. marts 2011). Loven, der trådte i kraft den 1. juli 2011, indebærer bl.a., at skifteretten har fået mulighed for at udpege en bobestyrer, der ikke er autoriseret, hvis særlige grunde taler for det, og samtlige arvinger, herunder en længstlevende ægtefælle, er enige om at ønske den pågældende som bobestyrer.

3.1.2. Den gældende dødsboskiftelov fastslår i kapitel 1 (§ 1), at loven gælder for skifte af dødsboer og for skifte af en længstlevende ægtefælles

del af fællesboet, herunder skifte af uskiftet bo, mens den længstlevende ægtefælle er i live.

Loven indeholder i kapitel 2-7 (§§ 2-10) og kapitel 9-11 (§§ 12-17) en række generelle bestemmelser, der er fælles for alle dødsbotyper, og i kapitel 8 (§ 11) findes reglen om autorisation og virksomhed som bobestyrer.

Af lovens kapitel 12-16 (§§ 18-73) fremgår det, at der er følgende seks dødsbotyper:

- 1) boudlæg (et dødsbos aktiver udlægges til eje for de nærmeste efterladte uden skiftebehandling, jf. kapitel 12 (§§ 18-21)),
- 2) ægtefælleudlæg (udlæg til eje af hele boet til den længstlevende ægtefælle, jf. kapitel 13 (§§ 22-23)),
- 3) uskiftet bo (den længstlevende ægtefælle overtager hele fællesboet indtil et senere skifte finder sted, jf. kapitel 14 (§§ 24)),
- 4) privat skifte (alle boets arvinger anmoder om privat skifte, boet må antages at være solvent, og mindst én arving må antages at være solvent, jf. kapitel 15 (§§ 25-32)),
- 5) forenklet privat skifte (betingelserne for privat skifte er opfyldt, der skal ikke svares bo- eller tillægsboafgift, der er ikke arvinger eller legatarer, der er repræsenteret ved værge eller skifteværge, boet er ikke skattepligtigt, afdøde drev ikke selvstændig virksomhed, og der findes ikke aktiver, der er skattemæssigt af- eller nedskrivningsberettiget, jf. kapitel 15 (§§ 33-35)), og
- 6) bobestyrerbehandling (f.eks. hvor arvingerne ikke er enige om privat skifte, eller der findes ikke en myndig og solvent arving, ligesom det kan være bestemt testamentarisk, at boet skal behandles ved bobestyrer, jf. kapitel 16 (§§ 36-73)).

De seks dødsboformer kan i et vist omfang kombineres.

I kapitel 17 (§§ 74-77) i loven er fastsat regler om skifte af en længstlevende ægtefælles aktiver og passiver, og i kapitel 18 (§ 78) findes en regel om skifte af uskiftet bo, mens den længstlevende ægtefælle er i live.

Loven indeholder i kapitel 19 (§§ 79-80) regler om afslutning af boer. Med bestemmelserne er tilstræbt en væsentlig forenkling i forhold til de tidligere gældende regler. Bestemmelserne finder anvendelse i almindelige private skifter og i solvente bobestyrerboer. Ved forenklet privat skifte, skal der således ikke indsendes boopgørelse men alene en opgørelse pr. dødsdagen,

ligesom der i disse boer ikke skal betales bo- og tillægsafgifter. Bestemmelserne finder heller ikke anvendelse på insolvente bobestyrerboer, hvor opgørelse og afslutning i det væsentlige skal ske i overensstemmelse med reglerne i konkurslovens kapitel 18.

Det indgår som et væsentligt element i dødsboskifteloven, at det hurtigst muligt skal afklares, om et bo er solvent eller ej, da dette har betydning for, efter hvilke regler boet skal behandles. Loven indeholder i kapitel 20-22 (§§ 81-88) regler, der skal sikre dette. Det gælder f.eks. reglerne i §§ 81-83 om indkaldelse af afdødes kreditorer til at anmelde deres krav i boet (proklama).

I lovens kapitel 23 (§§ 89-90) findes bestemmelser om skifterettens saglige og stedlige kompetence.

Skifterettens vejledningspligt fremgår af lovens kapitel 24 (§ 91). Det fremgår af denne bestemmelse, at skifteretten bistår med udfærdigelse af anmodninger og opgørelser mv. og vejleder ægtefælle, arvinger, legatarer og andre berettigede om deres retsstilling, herunder om deres klagemuligheder, medmindre bistanden på grund af boets størrelse eller andre forhold vil være særlig tidskrævende eller vil kræve særlige undersøgelser.

Af bestemmelsens forarbejder fremgår det, at vejledningspligten angår arve- og skifteretlige spørgsmål og inden for visse grænser skatte- og afgiftsmæssige spørgsmål. Endvidere fremgår det, at under drøftelser om, hvorledes et bo bedst kan berigtiges, er vejledningspligten vidtgående i henseende til arve- og skifteretlige spørgsmål og omfatter også mere standardmæssige spørgsmål, der vil have relation til dødsboskatteforhold. Da skifterettens personale ikke er specialuddannet i vanskeligere dødsboskattemæssige spørgsmål, og da en fejlagtig rådgivning kan være erstatningspådragende for statskassen, bør sådanne spørgsmål ifølge forarbejderne henvises til privat rådgivning ved advokat eller revisor.

I lovens kapitel 25-27 (§§ 92-97) findes regler om oplysningspligt over for skifteretten og om sagkyndig vurdering i dødsboer samt om klage over bobestyrere.

Reglerne om skifterettens behandling af tvister er indeholdt i lovens kapitel 28 (§§ 98-102), og af kapitel 29 (§§ 103-105) fremgår det, at retsmidlerne mod de afgørelser, som skifteretten træffer, er berigtigelse, omgørelse, genoptagelse, anke og kære. Loven indeholder endvidere i kapitel 30

(§§ 106-111) regler om behandlingen af retssager, hvori et dødsbo eller arvinger er parter, men som behandles ved de almindelige domstole.

Dødsboskiftelovens kapitel 30 a (§ 111 a) om en samlevers ret til overtagelse efter vurdering blev indsat i loven i 2007 i forbindelse med vedtagelsen af den nye arvelov.

I lovens kapitel 31 (§§ 112-115) findes en række forskellige bestemmelser om dødsboskiftesager. Det fremgår bl.a. af lovens § 113, at efter anmodning fra boets arvinger, afdødes ægtefælle eller den, der har fået boet udlagt, udsteder skifteretten en skifteretsattest om boets berigtigelse.

Dødsboskifteloven fik i 2004 et nyt kapitel 31 a (§§ 115 a og 115 b) om digital kommunikation. Bestemmelserne er endnu ikke sat i kraft.

Endelig indeholder loven i kapitel 32 (§§ 116-119) en række ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.

3.2. Ægtefælleskifte

3.2.1. Skifteretternes behandling af sager om opløsning af formuefællesskabet mellem ægtefæller reguleres af lov nr. 594 af 14. juni 2011 om ægtefælleskifte mv. (ægtefælleskifteloven) med senere ændring.

Loven, der trådte i kraft den 1. marts 2012, er en helt ny lov, som har erstattet og udbygget de mere sparsomme bestemmelser herom i den hidtil gældende lov om fællesboskifte, som oprindeligt stammede fra 1874, og som senest var blevet grundlæggende revideret i 1963. Loven bygger på Justitsministeriets Ægtefælleskifteudvalgs betænkning nr. 1518 fra 2010.

Formålet med loven har været at forbedre tilbuddet til ægtefæller, der har behov for det offentlige bistand til deling af deres fællesbo efter en separation eller skilsmisse.

Med loven er indført en ny ordning ved offentligt skifte, der bygger på et samspil mellem skifteret og en autoriseret bobehandler og har samme struktur som den gældende bobestyrerordning. Selve bobehandlingen forstås af en bobehandler, mens skifteretten skal afgøre eventuelle tvister og føre tilsyn. Som noget nyt er endvidere indført bl.a. mulighed for at begrænse offentligt skifte til den del af boet, der er uenighed om, ligesom ægtefæller, der i øvrigt skifter privat, fremover vil kunne få skifterettens

hjælp til f.eks. at få fremlagt bestemte dokumenter. Udgifterne til offentligt skifte blev endvidere ændret fra de hidtil gældende høje skifteafgifter til en betaling af vederlag til bobehandleren og generelt mere beskedne skifteafgifter, ligesom retsafgifterne blev omlagt, således at retsafgiften bliver mindre for ægtefæller, der medvirker konstruktivt til processen.

3.2.2. Kapitel 1 (§§ 1-8) i den gældende ægtefælleskiftelov indeholder regler om skifterettens saglige, internationale og stedlige kompetence. Det fremgår bl.a., at skifteretten behandler sager om 1) deling af fællesbo, 2) opløsning af ægtefællers særeje, 3) opløsning af ugifte samlevendes sam-eje om flere aktiver og 4) opløsning af andre boer såsom inter-sentskabsboer og lignende, der ikke behandles efter konkursreglerne, jf. § 1, stk. 1.

I lovens kapitel 2 (§§ 9-17) findes reglerne for møder i skifteretten og par-ternes anmodning om bistand til deling af fællesboet.

Lovens kapitel 3 (§§ 18-30) indeholder regler om fællesboets behandling ved bobehandler, og i kapitel 4 (§§ 31-36) findes en række bestemmelser om skifterettens behandling af bobehandlerens boopgørelse og stadfæstelse heraf.

Reglerne om omkostningerne fremgår af lovens kapitel 5 (§§ 37-44), og i kapitel 6 (§§ 45-49) findes reglerne om bobehandlere.

I kapitel 7 (§§ 50-64) i loven er fastsat regler om deling af fællesboet, og i kapitel 8 (§§ 65-66) findes reglerne om ægtefællernes mulighed for at modtage bistand fra skifteretten i de sager, hvor ægtefællerne har valgt at foretage et privat skifte, men har brug for oplysning af sagen eller behandling af en enkeltvist. Endvidere indeholder loven i kapitel 9 (§ 67) en regel om særejekompensation.

Reglerne om skifterettens sagsbehandling findes i lovens kapitel 10 (§§ 68-79). Kapitel 10 indeholder bl.a. i § 69 en bestemmelse om, at skifteretten kan tillade, at en part eller rettergangsfuldmægtig deltager i møder i skifteretten ved anvendelse af telekommunikation, medmindre sådan deltagelse er uhensigtsmæssig.

Ægtefælleskiftelovens bestemmelser om digital kommunikation (§§ 70-71) findes også i dette kapitel. Bestemmelserne er endnu ikke sat i kraft.

I lovens kapitel 11 (§ 80) er medtaget en bemyndigelsesbestemmelse til justitsministeren til at fastsætte bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser vedrørende ægtefælleskifte.

Lovens kapitel 12 (§§ 81-85) indeholder en række ændringer af anden lovgivning, som er nødvendige som følge af loven.

Endelig indeholder loven i kapitel 13 (§§ 86-88) en række ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.

3.3. Insolvensskifte

Skiftesagerne på insolvensområdet omfatter behandling af konkursboer samt sager om rekonstruktion og gældssanering. Konkursloven, som grundlæggende er fra 1977, men som er revideret gentagne gange siden, senest i 2013, indeholder bl.a. de nærmere regler om skifterettens sagsbehandling mv. i de nævnte typer af insolvenssager. Herudover behandler skifteretterne også sager om tvangsopløsning af selskaber efter regler i selskabslovgivningen.

3.3.1. Rekonstruktion

Ved en ændring af konkursloven i 2010 (lov nr. 718 af 25. juni 2010) blev reglerne om anmeldt betalingsstandsning og forhandling om tvangsakkord ophævet og erstattet af et nyt regelsæt om rekonstruktion af insolvente, men levedygtige virksomheder.

Reglerne om rekonstruktion findes i konkurslovens kapitel 2-2 e (§§ 10-15 b).

Lovens kapitel 2 (§ 10-10 c) indeholder regler om indholdet af en rekonstruktion.

Det fremgår i den forbindelse bl.a. af konkurslovens § 10, at en rekonstruktion skal indeholde en tvangsakkord og/eller en virksomhedsoverdragelse.

Efter konkurslovens § 10 a, stk. 1, kan en tvangsakkord gå ud på procentvis nedsættelse eller bortfald af fordringerne mod skyldneren. En tvangsakkord kan endvidere gå ud på betalingsudsættelse. En tvangsakkord kan

betinges af, at skyldnerens formue eller en del af denne fordeles mellem fordringshaverne.

En virksomhedsoverdragelse kan gå ud på overdragelse til eje af skyldnerens igangværende virksomhed eller en del heraf, der bevarer sin identitet, og som udgør en økonomisk enhed, der er organiseret med henblik på udøvelse af en økonomisk aktivitet, jf. konkurslovens § 10 b.

I lovens kapitel 2 a (§§ 11-11 h) findes reglerne om indledning af rekonstruktionsbehandling.

Skifteretten beskikker ved indledningen af rekonstruktionsbehandlingen en eller flere rekonstruktører og en regnskabskyndig tillidsmand for skyldneren, jf. konkurslovens § 11 a, stk. 1, 1. pkt. Rekonstruktøren skal i samarbejde med skyldneren undersøge mulighederne for at rekonstruere den nødlidende virksomhed, mens tillidsmanden skal bistå skyldneren og rekonstruktøren med regnskabskyndig kompetence i forbindelse med rekonstruktionsarbejdet, herunder ved foretagelse af vurderingsopgaver mv.

Retsvirkninger af selve rekonstruktionsbehandlingen fremgår af lovens kapitel 2 b (§§ 12-12 u) og i kapitel 2 c (§§ 13-13 f) er indeholdt regler om gennemførelse af rekonstruktionen.

Endelig indeholder loven i kapitel 2 d (§§ 14-14 e) regler om rekonstruktionens virkninger og i kapitel 2 e (§§ 15-15 b) regler om rekonstruktionsbehandlingens ophør.

3.3.2. Konkurs

Formålet med en konkurs er at inddrage hele skyldnerens formue og fordele den mellem skyldnerens kreditorer. Skyldnerens aktiver udgør konkursboet, som bestyres af en af skifteretten udpeget kurator. Skyldneren mister ved afsigelsen af konkursdekretet således retten til at disponere over sine aktiver.

Skifteretternes behandling af konkursboer reguleres af konkurslovens kapitel 3-18 (§§ 17-156).

I kapitel 3-7 (§§ 17-63) i loven findes reglerne om indtræden af konkurs, konkursens retsvirkninger, konkursmassen, krav mod boet og gensidigt bebyrdende aftaler.

Under konkursbehandlingen vil der kunne ske omstødelse af dispositioner foretaget af skyldneren i en nærmere angivet periode op til konkursens indtræden, og som typisk er påvirket af skyldnerens insolvens, således at de forringer eller forrykker kreditorernes stilling under konkursbehandlingen, jf. konkurslovens kapitel 8 (§§ 64-81).

Skyldnerens kreditorer godtgøres under konkursbehandlingen i en nærmere opstillet rækkefølge, kaldet ”konkursordenen”. Princippet i denne ordning er, at kreditorerne er inddelt i forskellige konkursklasser, således at kreditorer i en lavere konkursklasse først modtager nogen fyldestgørelse, når alle kreditorer i en højere klasse er dækket fuldt ud, og således at alle kreditorer i en klasse dækkes ligeligt, jf. konkurslovens kapitel 9 og 10 (§§ 82-99).

Lovens kapitel 11 (§§ 100-106) indeholder regler om skyldnerens stilling.

Reglerne om boets administration, valg af og afsættelse af bostyre, skiftesamlinger under konkursbehandlingen, kreditorinformation og tilsyn samt prøvelse af fordringer og andre krav findes i lovens kapitel 12-16 (§§ 107-134).

I lovens kapitel 17 (§§ 135-142) findes regler om retssager ved de almindelige domstole, og endelig indeholder loven i kapitel 18 (§§ 143-156) regler om boets slutning og udlodning.

3.3.3. Gældssanering

Reglerne om gældssanering blev indført i konkursloven i 1984, og ved lov nr. 365 af 24. maj 2005 gennemgik reglerne en generel revision.

Formålet med gældssaneringsreglerne er at give stærkt forgældede skyldnere mulighed for at få nedskrevet deres gæld til en realistisk størrelse. Kendelse om gældssanering kan gå ud på helt eller delvis bortfald af skyldnerens gæld, og i den forbindelse kan der træffes bestemmelse om henstand med og afdragsvis betaling af den del af gælden, som fortsat skal bestå.

Reglerne om gældssanering findes i konkurslovens kapitel 25-29 (§§ 197-237).

Af lovens kapitel 25 (§§ 197-201) fremgår gældssaneringens betingelser og indhold.

Det fremgår i den forbindelse bl.a., at som udgangspunkt kan fysiske personer, som er insolvente, og som ikke inden for de nærmeste år har udsigt til at kunne opfylde deres gældsforpligtelser, efter begæring opnå gældssanering, hvis det må antages, at gældssanering vil føre til en varig forbedring af deres økonomiske forhold, jf. konkurslovens § 197, stk. 1.

I konkursloven findes imidlertid en række grunde, der kan føre til, at gældssanering skal nægtes. Dette gælder bl.a., hvis skyldnerens gæld skyldes økonomisk uforsvarlighed, herunder et stort forbrug, hvis skyldneren har undladt at afdrage på gælden, selv om der var mulighed herfor, eller hvis skyldneren har indrettet sig med henblik på gældssanering, jf. konkurslovens § 197, stk. 2.

I lovens kapitel 26 og 27 (§§ 202-220) findes regler om behandling af henholdsvis begæringer og sager om gældssanering, og i kapitel 28 (§§ 221-230) er medtaget en række regler om gældssaneringens retsvirkninger. Endelig indeholder kapitel 29 (§§ 231-237) i loven regler om gældssanering i forbindelse med konkurs- eller rekonstruktionsbehandling.

3.4. Tvangsopløsning af selskaber

Reglerne om tvangsopløsning af selskaber findes i kapitel 14 (§§ 225-235) i selskabsloven (lovbekendtgørelse nr. 322 af 11. april 2011 med senere ændringer).

Det fremgår i den forbindelse bl.a. af selskabslovens § 225, stk. 1, at Erhvervsstyrelsen kan anmode skifteretten om at opløse et kapital-selskab, hvis 1) Erhvervsstyrelsen ikke rettidigt har modtaget kapital-selskabets godkendte årsrapport i behørig stand efter årsregnskabsloven, 2) kapital-selskabet ikke har den ledelse eller det hjemsted, der er foreskrevet i loven eller i selskabets vedtægter, 3) kapital-selskabet ikke har anmeldt en revisor, selv om det er omfattet af revisionspligt efter årsregnskabsloven eller anden lovgivning, 4) kapital-selskabet ikke har anmeldt en revisor, selv om generalforsamlingen i øvrigt har besluttet, at selskabets årsrapport skal revideres, eller 5) selskabets ledelse ikke har reageret på fordringer på indkaldt selskabskapital, der har vist sig ikke at kunne opfyldes.

Erhvervsstyrelsen kan fastsætte en frist, inden for hvilken kapitalselskabet kan afhjælpe en mangel efter stk. 1. Afhjælpes manglen ikke senest ved udløbet af den af styrelsen fastsatte frist, kan styrelsen træffe beslutning om tvangsopløsning, jf. selskabslovens § 225, stk. 2.

Skifteretten modtager sagerne fra Erhvervsstyrelsen, hvorefter der berammes et møde med selskabets ledelse i skifteretten. Skifteretten kontakter SKAT, som på baggrund heraf sender en R 75 S-opgørelse (oplysninger om selskabets aktiver, gæld, moms og skatteforhold) og det offentlige eventuelle krav mod selskabet til skifteretten. Hvis SKAT ønsker selskabet undersøgt nærmere, tilkendes gives dette over for skifteretten. Skifteretten skal herefter tage stilling til, om der skal være en bobehandling og i givet fald hvilken. Skifteretten kan udpege en likvidator (selskabslovens § 227) eller afsige konkursdekret og udpege en kurator. I de tilfælde, hvor selskabet skønnes at være helt uden midler, opløses selskabet på første møde i skifteretten i medfør af selskabslovens § 226 eller konkurslovens § 143 analogt. Skifteretten giver Erhvervsstyrelsen meddelelse om tvangsopløsningssagens afslutning.

4. Skifteretternes nuværende organisering mv.

4.1. Generelt

Behandlingen af skiftesager foregår ved skifteafdelingerne i de 24 byretter. Sø- og Handelsretten behandler de insolvenssager, som hører til de områder, der er henlagt under Københavns Byret og Retten på Frederiksberg samt retterne i Glostrup og Lyngby.

Byretterne behandler – foruden skiftesager – også civile retssager, straffesager, fogedsager og notarialforretninger.

Sø- og Handelsretten behandler – foruden insolvenssager i det storkøbenhavnske område – i første instans også en række andre sagstyper, som er nærmere opregnet i retsplejelovens § 15, stk. 2 og §§ 225 og 227.

Volumen af sager og fordelingen mellem dødsbo-, insolvens- og ægtefælleskiftesager har været nogenlunde konstant fra 2009 til 2012. I 2012 var der 76.295 sager ved skifteretterne, hvoraf 71 procent var dødsboskiftesager, 28 procent var insolvenssager og 1 procent var ægtefælleskiftesager.

I 2012 anvendtes 253 årsværk ved skifteretterne, inkl. SØ- og Handelsrettens skifteafdeling. Der anvendes ca. dobbelt så mange årsværk på at behandle dødsboskiftesager som på behandling af insolvenssager og ægtefælleskiftesager. Fordelingen af medarbejdergruppernes tid er meget forskellig; ca. 10 procent af årsværksforbruget er jurister i forbindelse med behandlingen af dødsboskiftesager, mens jurister næsten udgør halvdelen af årsværksforbruget i forbindelse med behandlingen af insolvenssager og ægtefælleskiftesager.

4.2. Økonomi

Skifteretternes driftsomkostninger beløber sig til ca. 184 mio. kr. Heraf anvendes ca. 101 mio. kr. til løn til skifterettens medarbejdere og yderligere 24 mio. kr. til løn til den overordnede administration af retterne, som er allokeret til skifteretterne. De resterende 60 mio. kr. udgøres hovedsageligt af de driftsomkostninger ved retterne, der er allokeret til skifteretterne, og vurderes for en stor dels vedkommende ikke at variere med årsværksforbruget på kort sigt. Fordelt på sagsformer vedrører 108 mio. kr. dødsboskiftesager og 63 mio. kr. andre skiftesager.

Enhedsomkostningerne for dødsboskiftesager ligger i området ca. 1.500-2.500 kr./sag, på nær for bobestyrerboer, der har en enhedsomkostning på ca. 3.700 kr./sag. Enhedsomkostningerne for andre skiftesager varierer langt mere – fra tvangsopløsningssager med en enhedsomkostning på ca. 1.000 kr./sag til konkurssager med ca. 4.200 kr./sag og ægtefælleskiftesager med næsten 4.700 kr./sag.

4.3. Retsbygninger

4.3.1. Som følge af domstolsreformen er der på nuværende tidspunkt 16 byretter, som er flyttet ind i helt nye retsbygninger enten som nybyggeri eller via ombygning af private lejemål. Fem byretter er etableret i udvide/ombyggede eksisterende retsbygninger, der ligesom de nye retsbygninger er indrettet specifikt til varetagelse af byrettens nuværende funktioner. De består bl.a. af afholdelse af fysiske møder i retssale og mødelokaler og af personlig rådgivning og vejledning ved brugernes uvarslede fremmøde i åbningstiden. Tre byretter mangler endnu at flytte ind i deres permanente bygningsmæssige løsning.

Det bemærkes, at for en række af byretternes lokaler er der på nuværende tidspunkt ikke mulighed for partiel opsigelse. Det vil efter Domstolsstyrel-

sens opfattelse endvidere kræve en nærmere analyse af byretternes enkelte lejemål for at vurdere, hvorvidt det vil være muligt at opsigse lejemålene i forbindelse med en eventuel omorganisering af byretterne.

Byretterne er som udgangspunkt indrettet med offentligt tilgængelige mødelokaler, retssale, notarialkontor, informations- og telefonbetjening, kassefunktion og ventefaciliteter. Herudover er byretternes lønadministration og medarbejdernes arbejdspladser placeret i en ikke offentligt tilgængelig zone.

4.3.2. Sø- og Handelsretten flyttede i 2012 ind i ombyggede og nyindsatte lokaler i Amaliegade i København.

4.4. *Personale*

4.4.1. Ved en typisk byret vil der udover en retspræsident og en administrationschef være tilknyttet 5-8 dommere, 3-5 retsassessorer, 3-5 dommerfuldmægtige og 25-45 administrative medarbejdere. Herudover er der tilknyttet vagtmænd, retsbude og servicemedarbejdere. Antallet af dommere ved den enkelte byret er fastlagt i retsplejelovens § 9. Dommere, retsassessorer og dommerfuldmægtige er alle ansat med ansættelsesværn efter grundloven eller efter retsplejelovens § 54.

Den øverste ledelse ved byretterne består af en retspræsident bistået af en administrationschef og ved de fleste byretter endvidere af en juridisk sekretariatschef. Retsafdelingen, skifteretsafdelingen, fogedretsafdelingen og visse steder fællessekretariatet/administrationen ledes som hovedregel hver af en funktionschef, og afdelingerne har herudover en kontoruddannet afdelingsleder.

Byrettens øverste ledelses opgaver omfatter den strategiske ledelse, overordnet ressourcefordeling, budgetplanlægning og opfølgning heraf, overordnede effektiviseringstiltag, målopfyldelse af sagsbehandlingstider og udarbejdelse af overordnede politikker på personaleområdet mv. Byrettens funktionschefer og afdelingsledere tager sig af koordinering af sagsbehandling, løbende effektivisering – herunder Lean og Bedste Praksis, opdatering af medarbejdernes faglige viden, opdatering af arbejdsvejledninger – ressourcefordeling, oplæring og andre personalerelevante områder, ligesom de deltager i sagsbehandlingen.

Byretternes nuværende personalenormering giver mulighed for, at byrettens afdelinger kan udveksle ressourcer i forbindelse med sygefravær, ændringer i sagsmængden, konjunkturudsving og spidsbelastninger. Dommerfuldmægtige og retsassessorer har således erfaring med behandling af civile sager, straffesager, skiftesager og fogedsager, hvilket også gør sig gældende for en væsentlig del af kontorpersonalet.

Det blev i forbindelse med domstolsreformen fastslået, at de jurister ved en byret, der ikke er udnævnte dommere eller retspræsident, som udgangspunkt ikke bør anvende mere end 25 procent af deres arbejdstid på egentligt retsarbejde – det vil sige dømmende funktion i navnlig straffesager og civile sager. Disse jurister anvender deres resterende arbejdstid på sagsbehandling i byretternes specialafdelinger, herunder skifte- og fogedsager.

Byrettens funktionschefer, øvrige retsassessorer og dommerfuldmægtige vil derfor typisk have 1-2 retsdage med civile sager og straffesager ud over deres opgaver i specialafdelingerne og afvikler retssager svarende til 1-3 dommerstillinger pr. byret. Erfarne dommerfuldmægtige og retsassessorer anvendes endvidere som 3. dommer i de civile sager, hvor der medvirker tre dommere, og i nævningesager, hvor der skal medvirke tre juridiske dommere.

De udnævnte dommere kan, i det omfang det findes hensigtsmæssigt og nødvendigt, behandle de største sager i en specialafdeling. Byretspræsidenten kan således konkret vurdere, hvorvidt en sag skal behandles af en dommer, en funktionschef, en retsassessor eller en dommerfuldmægtig afhængig af sagens kompleksitet og konfliktniveau.

Herudover eksisterer der i dag en aftale om nabohjælp, hvorefter dommerfuldmægtige og retsassessorer ved en byret kan yde hjælp til en nabobyret.

Alle jurister, både dommere, funktionschefer, retsassessorer og dommerfuldmægtige, indgår i det juridiske miljø ved den enkelte byret og deltager i fælles juristmøder og faglige dage, hvor der drøftes faglige spørgsmål, konkrete sager, ny lovgivning og retspraksis.

Domstolsjuristerne forestår i insolvens- og ægtefælleskiftesagerne den egentlige sagsbehandling i form af mødeafholdelse, korrespondance med parterne, tvistbehandling mv., mens kontoropgaverne i form af oprettelse af sagerne, indkaldelse til møder, udarbejdelse af udkast til visse retsbøger, gennemgang af fristlister, arkivering mv. varetages af kontorpersonalet.

Størstedelen af det juridiske personales sagsbehandling foregår ved retsmøder, hvor skifterettens afgørelser bliver truffet som beslutninger, kendelser eller domme. En væsentlig del af arbejdet består desuden i vejledning før, under og efter møderne.

I dødsboskiftesager varetager domstolsjuristerne primært vejledning af kontorpersonalet, som varetager sagsbehandlingen. Domstolsjuristerne varetager dog sagsbehandlingen i komplicerede dødsboskiftesager, eksempelvis hvor der skal ske afklaring af økonomiske forhold eller vanskelige arveforhold eksempelvis ved testamentsfortolkning. Revision af boerne varetages ligeledes i et vist omfang af domstolsjuristerne, som også behandler klager over bobestyrere, disses salæropgørelser og fører tilsyn med bobestyrerne. Funktionschefen varetager, som øverste leder af skifteafdelingen, sagsbehandlingen af en del af de almindelige juristsager og de mest komplicerede sager inden for alle skifteområder og har herudover ansvaret for oplæring af dommerfuldmægtige. Uddannelsen heraf påbegyndes med en indkøringsperiode med orientering og vejledning om alle byrettens afdelinger. Herudover foregår oplæringen ved sidemandsoplæring og deltagelse i obligatorisk grunduddannelse og efterfølgende kurser.

Skifteretternes kontorpersonale er uddannet inden for flere af byrettens sagsområder og varetager størstedelen af behandlingen og vejledningen i dødsboskiftesagerne. Det er medarbejderen, der vurderer, hvilken mødeform der giver den optimale sagsgang i den konkrete sag afhængig af boets kompleksitet og borgerens vejledningsbehov.

Skifterettens afdelingsleder varetager ved de fleste byretter en del af den daglige sagsbehandling i skifteretten og fungerer som sparringspartner for det øvrige kontorpersonale, dommerfuldmægtigene og funktionschefen.

4.4.2. Sø- og Handelsrettens skifteafdeling ledes af en dommer og en funktionschef, og der er derudover tilknyttet 3 retsassessorer og 6 dommerfuldmægtige. I 2012 var det samlede årsværk i skifteafdelingen 10-11 jurister. Det administrative kontorpersonale består for tiden af en kontorleder og otte kontormedarbejdere. Skifteafdelingens retssager behandles i Sø- og Handelsrettens retsafdeling. Skifteretten modtager endvidere bistand fra Sø- og Handelsrettens administrationsafdeling. Endvidere møder skifterettens dommer og dennes dommerfuldmægtige ekstraordinært i retsmøder i visse sager, som hører under retsafdelingen.

4.5. It-systemer

4.5.1. Byretternes nuværende sagsbehandlingssystem blev udviklet af DSI Data A/S i 1980'erne og er løbende videreudviklet. Systemet, der består af en database med integreret tekstbehandlingsfunktionalitet, er ikke indrettet til eller forberedt på digital modtagelse og afsendelse. En sags oplysninger skal derfor indtastes manuelt i sagsbehandlingssystemet, ligesom hovedparten af sagsbehandlingen er papirbaseret. Fremsendelse af dokumenter til og fra retten sker i vidt omfang som følge af lovkrav og manglende it-understøttelse fortsat med brevpost.

Byretterne har i tilknytning hertil to særlige DSI it-systemer til brug for behandlingen af skiftesager – dødsboskiftesystemet og insolvensskiftesystemet. Systemerne dækker alle typer af dødsbo- og insolvenssager. Herudover anvendes insolvensskiftesystemet også i forbindelse med behandlingen af ægtefælleskiftesager. Systemerne bliver løbende opdateret af Domstolsstyrelsen, som f.eks. i forbindelse med vedtagelse af ny lovgivning udarbejder nye tekster/standarder til systemet, således at paradigmerne kan tages i anvendelse ved lovens ikrafttræden. Endvidere varetager systemet kontrol med retsafgifter og sikkerhedsstillelse, ligesom det giver mulighed for at fastsætte frister, som derved opretholder momentum i sagens behandling. Systemet genererer endvidere sagsstatistik. Der kan lagres dokumenter/breve/emails i et dokumentarkiv, som ikke er en integreret del af sagsbehandlingssystemet.

4.5.2. Sø- og Handelsretten har sit eget DSI-system, der har samme funktionalitet som byretternes system, men som i sin opbygning på forskellig vis adskiller sig fra byretternes system på insolvensområdet. Sø- og Handelsretten varetager selv opdateringen af systemet.

4.5.3 Det bemærkes, at et nyt digitalt sagsbehandlingssystem (Juridiske Fag Systemer – JFS) i disse år er under udvikling i Domstolsstyrelsen. Hensigten med det nye system er at etablere ét samlet sagsbehandlingssystem til de danske domstole, som kan håndtere alle sagstyper digitalt og bruges af alle embedstyper.

4.6. Bedste Praksis-konsulenter

Med baggrund i et ønske om at skabe bedre og mere effektive arbejdsgange ved retterne indledte Domstolsstyrelsen i 2002 Bedste Praksis projektet.

I november 2002 udsendte Domstolsstyrelsen således et idékatalog til samtlige retter med forslag til effektivisering af arbejdsgange. Forslagene blev skabt sammen med repræsentanter for de retter, som var særligt effektive inden for forskellige sagsområder. Idékataloget var tænkt som en inspirationskilde og en opfordring til alle om at genoverveje faste rutiner og arbejdsgange.

Det første egentlige hold Bedste Praksis-konsulenter blev etableret i 2003. Der blev ansat to jurister og to kontorfunktionærer på deltid til at tage rundt til retterne. I dag består Bedste Praksis-konsulentholdet af fem fuldtidskonsulenter, som alle har mange års erfaringer hos de danske domstole.

For så vidt angår byretterne har Bedste Praksis-konsulentholdet haft til opgave at bistå retterne med at forbedre og udvikle arbejdsgangene i de enkelte afdelinger og give mulighed for at koordinere praksis. Herudover gennemfører konsulentholdet Lean-projekter med henblik på at effektivisere og optimere retternes arbejdsgange.

Der afholdes på landsplan årlige seminarer for alle funktionschefer og afdelingsledere ved de enkelte afdelinger, så hver afdeling har sit eget seminar, hvor alle byretternes mellemledere er samlet på én gang. Seminarerne bliver ledet af Bedste Praksis-konsulenterne, som bl.a. bruger samlingerne til at få gennemdrøftet sagsgange og aftalt effektiviseringer og ensartethed i opgaveløsningen inden for de enkelte sagstyper.

Endvidere afholder de enkelte skifteretter møder med de lokale advokater, der varetager opgaver som bobestyrer, bobehandler eller medhjælper, hvorved byretternes afgørelser og praksis udbredes og praksis afstemmes og forbedres.

Der er endvidere etableret erfa-grupper, hvor byretternes funktionschefer, afdelingsledere og visse steder kontormedarbejderne samles og drøfter aktuelle problemstillinger og ensartethed samt udveksler idéer.

Herudover afholder Domstolsstyrelsen årligt kurser inden for de enkelte sagsområder for jurister og kontorpersonale, som forestås af de særligt erfarne jurister og kontorpersonale fra byretterne.

5. Undersøgelse af skiftesagsbehandlingen mv.

Udvalget har ifølge kommissoriet mulighed for at gøre brug af ekstern konsulentbistand. Udvalget besluttede efter en række indledende drøftelser at gøre brug af denne mulighed for derigennem at skabe et bedre grundlag for en analyse og vurdering af skifteretternes nuværende organisering og arbejdsform med henblik på at kunne fremkomme med forslag til forbedringer og effektiviseringer på området.

BCG har til brug for udvalgets arbejde foretaget en analyse af skiftesagsbehandlingen ved domstolene. Rapporten vurderer de økonomiske, administrative og kvalitative konsekvenser ved forskellige initiativer til forbedring og effektivisering af skiftesagsbehandlingen.

Rapporten består af seks afsnit. Første afsnit indeholder foruden en kort introduktion bl.a. et ledelsesresumé. I andet afsnit redegøres for den valgte analysemetode. Rapportens tredje afsnit indeholder en kortlægning af tids- og ressourceforbruget ved skifteretternes nuværende sagsbehandling. I rapportens fjerde afsnit præsenteres løsningsforslag og business cases for forskellige løsningsmuligheder. Femte afsnit indeholder implementeringsovervejelser. I rapportens sjette afsnit er medtaget bilag til ovenstående.

Rapporten med bilag er medtaget som et bilag til denne redegørelse.

5.1. Dødsboskifteområdet

Af konsulentrapporten fremgår bl.a., at BCG på dødsboskifteområdet har foretaget en vurdering af følgende seks individuelle løsninger:

- Centralisering, hvor alle dødsboskiftesager samles i en ret, og alle henvendelser behandles telefonisk.
- Niveau 1-digitalisering, hvor alle digitaliserbare dele af sagsbehandlingen undtagen vejledningen automatiseres.
- Niveau 2-digitalisering, hvor alle digitaliserbare dele af sagsbehandlingen automatiseres (inkl. vejledningen).
- Simple digitalisering, hvor kun sagsoprettelsen og dataudtræk fra centrale systemer automatiseres.
- Bedste praksis procesoptimering, hvor den allerede eksisterende indsats med at indføre bedste praksis forstærkes via en øremærket ressource.

- Procesændringer, hvor enkeltstående dele af de generelle processer ændres, typisk ved en regelændring.

5.1.1. Centralisering af skiftesagsbehandlingen

En centralisering efter konsulentfirmaets model vil potentielt indebære, at alle dødsboskiftesager samles i én ret, hvor alle henvendelser behandles telefonisk. I sager med tvister, eller hvor borgere der efter forsøgt telefonisk vejledning vurderes ikke at kunne vejledes telefonisk, kan sagen behandles, eller borgeren kan henvises til den lokale byret.

En sådan centralisering vil isoleret set indebære et årligt varigt nettopotentiale på 10,3 mio. kr. fuldt indfaset. Til sammenligning vil en øget anvendelse af bedste praksis medføre et årligt varigt nettopotentiale på 13,1 mio. kr. (jf. afsnit 5.1.3 nedenfor). Da disse potentialer er gensidigt udelukkende, idet potentialet ved en centralisering hovedsageligt bygger på en øget anvendelse af bedste praksis, forekommer en egentlig centralisering ifølge konsulentfirmaet isoleret set ikke økonomisk attraktiv.

Årsagen til den dårligere business case for centralisering er ifølge BCG de tilbageværende overheadkostninger ved skifteretterne/byretterne. En centralisering indebærer typisk, at man samler mindre fysiske enheder til en større enhed og samtidig nedlægger de mindre enheder. Herved kan man i forbindelse med centraliseringen fjerne det overhead, der blev anvendt ved de mindre fysiske enheder og samle det i den centrale enhed – som udgangspunkt med en overheadbesparelse til følge. Dette vil ikke eller kun i begrænset omfang være tilfældet ved en eventuel centralisering af dødsboskifteområdet, hvor 24 fysiske enheder/byretterne fortsat skal bestå og suppleres med en central skifteret og således bliver til 25 enheder – ikke blot 1 stor. I stedet stiger de samlede overheadkostninger, idet mindre variable omkostninger (især bygninger) forbliver ved byretterne efter en centralisering. Så selv om det estimerede effektiviseringspotentiale for selve sagsbehandlingen ved en centralisering (ca. 25 procent) er højere end ved en øget bedste praksis indsats (ca. 16 procent), er det samlede økonomiske resultat ifølge konsulentfirmaet ringere ved en centralisering end ved en konsekvent anvendelse af bedste praksis-initiativer.

Der henvises til rapportens afsnit 4.2.1.1 (s. 60 f.) og afsnit 6.5.2 (s. 132 ff.).

5.1.2. Digitalisering af skiftesagsbehandlingen

BCG har i rapporten foretaget en vurdering af tre mulige digitaliseringsløsninger: to gennemgribende løsninger (niveau 1 og niveau 2) og en mere simpel digitalisering. Niveau 1- og niveau 2-løsningerne er ens med undtagelse af en digitalisering af brugervejledning, som forudsættes digitaliseret i niveau 2-løsningen, men ikke i niveau 1-løsningen. Den simple digitaliseringsløsning indebærer kun en digitalisering af sagsoprettelse og efterfølgende dataudtræk fra andre registre¹. De anslåede årligt varige nettopotentialer ved de tre digitaliseringsløsninger fuldt indfaset er for niveau 1-digitalisering 36,4 mio. kr., for niveau 2-digitalisering 48,1 mio. kr. og for den simple løsning 8,7 mio. kr.

Det er BCG's vurdering, at en niveau 2-løsning har en bedre business case end en niveau 1-løsning. En niveau 1-løsning vurderes endvidere at bære en højere risiko i forhold til indhentningen af det forventede potentiale. Efter BCG's opfattelse er det også muligt, at der med et stigende kendskab til digital sagsbehandling og vejledning generelt i befolkningen vil kunne opnås en borgerparathed højere end 70 procent, som er lagt til grund ved beregningerne i konsulentrapporten. En sådan øget borgerparathed vil forøge potentialet af en niveau 2-løsning yderligere. Herudover vil den forbedrede borgerservice, der for størstedelen af de digitalt parate borgere ligger i at kunne gennemføre et dødsboskifte uden at skulle i fysisk kontakt med skifteretten, først blive indhentet i forbindelse med en niveau 2-digitalisering. Det understreges i den forbindelse, at de ikke-digitalt parate borgere fortsat vil kunne søge hjælp telefonisk eller ved fremmøde ved en niveau 2-digitalisering.

Det fremgår endvidere af rapporten, at BCG ikke vurderer det hensigtsmæssigt at bygge en gennemgribende digitaliseringsløsning på domstolens nuværende DSI-sagsbehandlingssystem. Der må derfor, for de gennemgribende digitaliseringsløsninger, indregnes en yderligere omkostning ved at udvikle et separat sagsbehandlingssystem til dødsboskiftesager. Samtidig er det vurderingen, at en simpel digitalisering vil kunne bygge på DSI, idet der er tale om et uafhængigt datafangstsystem, der basalt set skal

---

¹ Det vil muligvis være hensigtsmæssigt at udvide dataudtrækket til flere områder end de, der kan trækkes fra i dag, såsom dødsanmeldelsen, førstaf dødes bo, CPR, CVR, R75, Testamentsregisteret, Bilbogen, Andelsboligbogen, Tingbogen, Personbogen og Værdipapircentralen.

føde en tabel med data ind i DSI, og ikke et system, der skal interagere tovejs med DSI.

Med udgangspunkt i disse antagelser har konsulentfirmaet beregnet udviklingsomkostningerne ved en gennemgribende niveau 2-digitalisering på basis af omkostningerne ved udviklingen af digital tinglysning. Dette skyldes dels, at udviklingen af tinglysningssystemet er foretaget inden for de samme faglige og organisatoriske rammer, dels at tinglysningssystemet i sin grundform formentlig vil kunne danne baggrund for udvikling af et system, som vil kunne anvendes til løsningerne for en niveau 1 og niveau 2-digitalisering. Således indeholder tinglysningssystemet grunddelene til en digitalisering af dødsboskifteområdet i form af en sikker sagsportal med datafangst, diverse blanketter, bilagsbank, niveauinddelt brugeradgang begrænset til sagens aktører, betalingsmodul, 'motor' til sagsbehandling *samt* et stand-alone sagsbehandlingssystem.

Hvis et niveau 2-system for dødsboskifteområdet skulle udvikles fra bunden, vil det bedste estimat for udviklingsomkostningerne ifølge BCG derfor være af samme størrelsesorden som omkostningerne ved udviklingen af digital tinglysning. Disse vurderes at udgøre ca. 150 mio. kr. med tanke på, at der ikke vil være nogen skanningsomkostninger, dataindkøb vil være billigere i dag, og endelig eksisterer der ikke allerede et system på dødsboskifteområdet, som skal overføres til et nyt system, som det var tilfældet for tinglysning. Der vil dog forventeligt skulle ske en overførelse af de verserende sager i et eller andet omfang.

Grundet det antageligt store overlap mellem systemet til digital tinglysning og det tænkte system for en niveau 2-løsning på dødsboskifteområdet vil de anslåede udviklingsomkostninger efter BCG's opfattelse også kunne reduceres, hvis udviklingen tager udgangspunkt i tinglysningssystemet. BCG antager således, at udviklingsomkostningerne realistisk set vil kunne reduceres med omkring 2/3 ved at tage udgangspunkt i systemet for digital tinglysning, hvilket efterlader en forventet udviklingsomkostning på ca. 50 mio. kr. til en niveau 2-løsning.

Det anføres, at selv om der er tale om grove skøn, vurderes dette at være bedste bud på udviklingsomkostningerne for et system, der bygger på digital tinglysning, som kan gives uden at udføre en egentlig forundersøgelse.

BCG understreger i den forbindelse også i rapporten, at dette kræver, at løsningen kan tilpasses strukturen i tinglysningssystemet, hvilket som

nævnt ovenfor vurderes at være muligt givet de åbenbare lighedspunkter. Endvidere forudsættes det, at det nyudviklede sagsbehandlingssystem holdes simpelt, hvilket kan medføre et umiddelbart fald i brugertilfredsheden i skifteretten.

BCG vurderer på basis af ovenstående, at en gennemgribende digitalisering som udgangspunkt bør bygge på det system, der er udviklet til den digitale tinglysning. BCG har derfor i business casen for en niveau 2-digitalisering af dødsboskifteområdet indregnet en udviklingsomkostning på 50 mio. kr. Dette beløb dækker den fulde digitaliseringsomkostning for dødsboskifteområdet inklusiv såvel selve systemudviklingen som eksempelvis teknisk forundersøgelse, kravspecifikation og projektledelse.

Konsulentfirmaet understreger dog, at det i forbindelse med en evt. nærmere analyse og kravspecifikation klart anbefales, at muligheden for at bygge på andre systemer evalueres på lige fod med muligheden for at bygge på digital tinglysning.

Forskellen mellem udviklingsomkostningen til en niveau 1 og en niveau 2-løsning er udviklingen af den ”motor”, der skal udføre den digitale brugervejledning i et niveau 2-system. Fra digital tinglysning er det erfaringen, at opsætning af kriterier til sådanne ”anbefalinger” bærer en relativt lav udviklingsomkostning, når først sagsbehandlingssystemet og dataudtrækkene er til stede, og der arbejdes således med en 10 procent lavere udviklingsomkostning for en niveau 1-løsning end en niveau 2-løsning. I business casen for en niveau 1-digitalisering af dødsboskifteområdet er således indregnet en udviklingsomkostning på 45 mio. kr.

Den tredje mulighed – en simpel digitalisering – vurderes af BCG i rapporten til at have udviklingsomkostninger på omkring 5 mio. kr.

I rapporten gør BCG afslutningsvis opmærksom på, at såfremt det vælges at arbejde videre med en gennemgribende digitaliseringsløsning, er det vigtigt, at dette arbejde faseopdeles med en række go/no-go beslutninger. Disse bør lægges ind efter forundersøgelse, kravspecifikation, efter modtaget tilbud fra leverandører samt inden idriftsættelse for at sikre, at det løbende vurderes, om business casen fortsat er attraktiv, før der arbejdes videre med systemet. På denne måde undgås det, at forventede besparelser versus omkostningerne udvikler sig til et punkt, hvor en digitalisering ikke længere er attraktiv nok til at retfærdiggøre det videre arbejde hermed. En

sådan ”faset” model er imidlertid også en integreret del af statens model for it-projekter.

Der henvises til rapportens afsnit 4.2.1.2 (s. 62 ff.) og afsnit 6.5.3 (s. 140 ff.).

5.1.3. Procesoptimering mv.

Efter BCG’s vurdering ligger der stadig et væsentligt potentiale i at forstærke den bedste praksis-indsats, der allerede er etableret på domstolsområdet, ved en øremærket ressource, der kun arbejder med bedste praksis. Det anføres, at gennemførelsen af initiativet forudsætter en overordnet ledelsesvilje for at få den fulde virkning, og at dette erfaringsmæssigt bedst opnås gennem budgetpres, hvorved interessen i at implementere bedste praksis følger af, at det er en nødvendighed for at opretholde ens vanlige mål for gennemløbstid mv.

BCG har endvidere peget på en række enkeltstående ændringer i de generelle processer, der vurderes at have et økonomisk potentiale på tværs af alle retter, herunder mere webbaseret vejledning, nægtelse af modtagelse af krav fra kreditorer, at SKAT modtager boopgørelse og åbningsstatus direkte, og at bobestyrer selv tinglyser i bobestyrersager.

De anslåede årligt varige nettopotentialer ved en styrket udbredelse af bedste praksis er 13,1 mio. kr. og for de foreslåede procesændringer 12,2 mio. kr.

Der henvises til rapportens afsnit 4.2.1.3. (s. 70 ff.) og afsnit 6.5.4 (s. 151).

5.1.4. Samlede løsningsforslag

Baseret på økonomiske beregninger (business cases) for hver individuel løsning er der efter BCG’s opfattelse samlet set to overordnede løsningsforslag på dødsboskifteområdet, der vurderes særligt attraktive. Begge forslag forudsætter en uændret organisatorisk forankring af skifteretterne ved de eksisterende byretter.

Det ene samlede løsningsforslag sigter efter at opnå det maksimale økonomiske potentiale. Dette opnås ved straks at igangsætte en gennemgribende digitalisering af dødsbobehandlingen og parallelt hermed at øge indsatsen med at udbrede bedste praksis og at indføre de mulige procesændringer, som har et økonomisk potentiale på tværs af alle retter. Det

samlede løsningsforslag med det maksimale økonomiske potentiale vil således efter konsulentfirmaets opfattelse indebære et årligt varigt nettopotentiale på 55,2 mio. kr. fuldt indfaset.

Det andet samlede løsningsforslag kræver efter BCG's opfattelse et mindre investeringsniveau. Her igangsættes en simpel digitalisering af sagsoprettelsen og dataudtrækket fra centrale systemer. Denne løsning inkluderer den samme øgede indsats på bedste praksis udbredelse og indførsel af mulige procesændringer. Dette samlede løsningsforslag vil efter konsulentfirmaets opfattelse indebære et årligt varigt nettopotentiale på 29,1 mio. kr. fuldt indfaset.

Begge samlede løsningsforslag på dødsboskifteområdet indeholder en digitaliseringsindsats. At det forekommer så attraktivt at gennemføre en digitalisering skyldes ifølge BCG den store andel af administrative opgaver, der kendetegner området. Begge forslag indeholder ligeledes en øget indsats for at udbrede bedste praksis. En øget udbredelse af bedste praksis vil bygge på og intensivere den bedste praksis-indsats, der allerede sker ved domstolene. Endelig indebærer begge forslag, at der indføres mulige procesændringer, der letter skifteretternes opgaver ved at ændre de nuværende processer, typisk via lovændringer.

Selv om business casen for den løsning, der giver et maksimalt økonomisk potentiale, umiddelbart ser mere attraktiv ud end business casen for den løsning, der kræver en minimal investering, indebærer løsningen med maksimalt potentiale efter BCG's opfattelse en større risiko, idet der skal investeres i en væsentlig større og mere kompliceret digitalisering, jf. i den forbindelse det ovenfor under afsnit 5.1.2 anførte.

Hvis der arbejdes med løsningen med maksimalt potentiale, skal det ifølge BCG i øvrigt også overvejes, hvordan man ønsker at organisere dødsboskifteområdet, efter at en gennemgribende digitalisering er implementeret.

Det samlede løsningsforslag for maksimalt potentiale, jf. ovenfor, har et bruttopotentiale på 76 procent, hvilket betyder, at ressourcebehovet på dødsboskifteområdet i den enkelte byret vil falde til et meget lille antal medarbejdere. Deres arbejde vil bestå i at yde den telefoniske og anden vejledning, der fortsat måtte være nødvendig. For at sikre, at der stadig kan ske en god og fleksibel borgerservice, foreslår BCG i rapporten to organiseringsmuligheder:

- Et **virtuelt call center**, hvor de medarbejdere i byretterne, der fortsat arbejder med dødsboskiftesager, har en delt telefonlinje, således at en borger, der søger telefonisk vejledning, bliver stillet igennem til første ledige medarbejder på landsplan og ikke til sin lokale skifteret.

På denne måde sikres fleksibilitet, selv om den enkelte skifteret har ganske lidt dødsboskiftebehandling tilbage. Samtidig vil man med et virtuelt call center fortsat have et lokalt beredskab i byretterne, som kan assistere de borgere, der hverken kan vejledes digitalt eller telefonisk.

En problemstilling ved et virtuelt call center er dog ledelsen af de medarbejdere, der deltager heri. Medarbejderne hører til i den enkelte ret og dennes ledelse, men samtidig skal der være en målstyrende ledelse, der tager sig af det virtuelle call center. En god opsætning for dette vil skulle identificeres, men en mulig løsning kunne være at lade forskellige retter bemande det virtuelle call center på forskellige dage.

- **Centralisering**, hvor de resterende skifteretsmedarbejdere, der arbejder med dødsboskiftesager, centraliseres i et call center.

Den førmtalte negative effekt af en centralisering grundet især øgede bygningsomkostninger mindskes betragteligt ved at centralisere efter en gennemgribende digitalisering, idet der er meget færre medarbejdere, der skal flyttes. Således kan en centralisering gennemføres uden en væsentlig forringelse af business casen.

Uanset om der i løsningen med maksimalt potentiale oprettes et virtuelt call center, eller om de resterende medarbejdere samles i en centraliseret dødsboskifteret, er business casen ifølge BCG forholdsvis ens. Derfor vurderes den vigtigste afvejning efter BCG's opfattelse at være, at der med et virtuelt call center undgås at flytte medarbejdere og opretholdes et lokalt beredskab, mens der med en centralisering både opnås en lettere ressourceallokering og ledelsesmæssig opgave.

Der henvises til rapportens afsnit 4.2.2 (s. 75 ff.).

5.2. Andre skiftesager

Rapporten indeholder for så vidt angår området ”andre skiftesager”, der omfatter både insolvensskifte og ægtefælleskifte, ligeledes seks individuelle løsninger:

- Centralisering, hvor alle andre skiftesager samles i en ret.
- Regionalisering, hvor alle andre skiftesager samles i syv retter.
- Niveau 1-digitalisering, hvor alle digitaliserbare dele af sagsbehandlingen automatiseres.
- Simpel digitalisering, hvor kun sagsoprettelsen og dataudtræk fra centrale systemer automatiseres.
- Bedste praksis procesoptimering, hvor den allerede eksisterende indsats med at indføre bedste praksis forstærkes via en øremærket ressource.
- Procesændringer, hvor enkeltstående dele af de generelle processer ændres, typisk ved en regelændring.

5.2.1. Centralisering af skiftesagsbehandlingen

Ved en centralisering ville alle øvrige skiftesager blive samlet ved én ret. Dette initiativ vil ifølge BCG isoleret set indebære et årligt varigt nettopotentiale på 4,3 mio. kr. fuldt indfaset. Til sammenligning vil en øget anvendelse af bedste praksis på området medføre et årligt varigt nettopotentiale på 6,1 mio. kr. (jf. afsnit 5.2.4 nedenfor). Da disse potentialer er gensidigt udelukkende, idet potentialet ved en centralisering hovedsageligt bygger på en øget anvendelse af bedste praksis, forekommer en egentlig centralisering isoleret set ikke konsulentfirmaet økonomisk attraktiv.

Af rapporten fra BCG fremgår endvidere, at produktivitetsevinsten ved en regionalisering er endnu lavere end ved en centralisering. Således vil en regionalisering af behandlingen af andre skiftesager indebære et årligt varigt nettopotentiale på 1,3 mio. kr. fuldt indfaset.

I lighed med konsulentfirmaets antagelser vedrørende dødsboskifte er der for så vidt angår muligheden for en centralisering af behandlingen af andre skiftesager, ifølge BCG's rapport et højere varigt bruttopotentiale end for en øget bedste praksis indsats i den eksisterende struktur, men på alle måder i øvrigt en dårligere business case. Årsagen er den samme som på dødsboskifteområdet: De tilbageværende overheadomkostninger ved de opretholdte 24 byretter og Sø- og Handelsretten. På området for andre skif-

tesager forværres business casen ifølge BCG yderligere af, at bygningsomkostningerne per medarbejder i en centraliseret ret er højere, idet der ikke, som for dødsboskifteområdet, alene er tale om etablering af kontorfaciliteter med et call center, men også om etablering af egentlige retslokaler til afholdelse af retsmøder.

Der henvises til rapportens afsnit 4.1.1.1 (s. 83 f.) og afsnit 6.5.2 (s. 132 ff.).

5.2.2. Regionalisering af skiftesagsbehandlingen

Af rapporten fra BCG fremgår endvidere, at produktivitetsevinsten ved en regionalisering er endnu lavere end ved en centralisering. Dermed bliver business casen for en regionalisering dårligere end for en centralisering.

Der henvises til rapportens afsnit 4.1.1.1 (s. 84) og afsnit 6.5.2 (s. 132 ff.).

5.2.3. Digitalisering af skiftesagsbehandlingen

BCG har i rapporten foretaget en vurdering af to mulige digitaliseringsløsninger på området for andre skiftesager; en niveau 1-løsning og simpel digitalisering. De anslåede årligt varige nettopotentialer ved de to digitaliseringsløsninger fuldt indfaset for niveau 1-digitalisering er 10,3 mio. kr. og for den simple digitalisering er det 1,3 mio. kr.

Baggrunden for, at BCG ikke i forhold til andre skiftesager har vurderet det muligt at foretage en gennemgribende niveau 2-digitalisering, er ifølge rapporten, at selve sagsbehandlingen indeholder en stor mængde retsmøder, potentielle tvister samt juridiske skøn og vurderinger, der ikke er automatiserbare. En niveau 1-løsning for andre skiftesager vil ligesom løsningsforslaget vedrørende dødsboskifte indeholde en digital sagsoprettelse. For tvangsopløsningssager vil oprettelsen tage form af en system-til-system løsning til Erhvervsstyrelsens it-system, mens der for konkurs, gældssanering og ægtefælleskifter udvikles digitale blanketter med feltvalidering. Herefter foretages automatisk dataudtræk fra de samme centrale systemer, som der trækkes fra i dag.²

---

² Det vil muligvis være hensigtsmæssigt at udvide dataudtrækket til flere områder end de, der kan trækkes fra i dag, såsom pensionsoversigt, verserende sager/historik i den lokale skifteret og på tværs af retskredse, CPR, CVR, R75, R75S, Bilbogen, Andelsboligbogen, Tingbogen, Personbogen og Værdipapircentralen.

Som for dødsbo oprettes herefter ifølge rapporten en portal med information om sagens status og relevante bilag med niveauinddelt adgang for sagens forskellige aktører. Sagsportalen kan så bruges i sagsbehandlingen som en elektronisk sagsmappe og kommunikationssite, der eksempelvis giver sagsbehandleren besked, når kurator uploader redegørelser i konkursager, og automatisk sender en rykker til kurator, når redegørelser ikke modtages rettidigt, ligesom der vil være et betalingsmodul tilkoblet portalen. Portalen vil også egne sig til at informere offentligheden om indledte gældssaneringer, afsagte kendelser, konkursdekreter og tvangsopløsninger samt som kommunikationsplatform mellem kurator/medhjælper og kreditorer. Der er dog ikke tale om en fuldt digital sagsbehandling ved skifteretten, hvorfor digitaliseringsgraden på området for insolvens- og ægtefælleskiftesager er mindre end på dødsboskifteområdet.

Ligesom for udviklingen af sagsbehandlingssystemet på dødsboskifteområdet idriftsættes den digitale oprettelse og dataudtræk efter et år, mens det endelige system står færdigt efter tre år. Dog er business casen på en digitalisering af andre skiftesager ifølge BCG dårligere end på dødsbo, idet digitaliseringsgraden er betydeligt lavere (34 procent). Dette skyldes den meget lave digitaliseringsgrad på juristopgaver (12 procent), der fylder betydeligt mere i andre skiftesager end i dødsboskiftesager.

Udviklingsomkostningerne forventes ifølge BCG at være 60 procent af omkostningerne for en gennemgribende niveau 2 digitalisering af dødsbo, dvs. 30 mio. kr.

En simpel digitalisering for andre skiftesager indebærer ifølge BCG både sagsoprettelse og dataudtræk. Mens dataudtræksdelen minder om den løsning, der foreslås for dødsboskiftesager, skal sagsoprettelsen deles op i en løsning for tvangsopløsningssager og en anden for de resterende sagsformer, som ovenfor beskrevet vedrørende en niveau 1-digitalisering og udvikling af digitale blanketter. Disse blanketter reducerer ikke blot mængden af indtastningsarbejde, men sikrer ligeledes, at de rette informationer oplyses, og at der laves færre fejl i udfyldningen heraf.

På grund af de mange retsmøder, forberedelse og faglig vurdering udgør digitaliseringsgraden af en simpel digitalisering kun 4 procent mod de 14 procent på dødsboskifteområdet. BCG har derfor ikke taget den simple digitalisering med i sit samlede løsningsforslag.

Udviklingsomkostningerne er ligesom for dødsbo sat til 5 mio. kr. baseret på, at selve dataudtrækket er mindre, men at der til gengæld skal udvikles flere anmeldelsesblanketter, og at tilknyttede systemer skal kunne føde data ind i både byretternes og SØ- og Handelsrettens system.

Der henvises til rapportens afsnit 4.3.1.2 (s. 84 ff.) og afsnit 6.5.3 (s. 140 ff.).

5.2.4. Procesoptimering mv.

Efter BCG's vurdering ligger der også på området for andre skiftesager stadig et væsentligt potentiale i at forstærke den allerede eksisterende indsats med at indføre bedste praksis ved en øremærket ressource, der kun arbejder med bedste praksis.

Konsulentfirmaet anslår, at der på området andre skiftesager kun er et potentiale på 12 procent mod 16 procent på dødsboskifteområdet. Dette skal efter BCG's opfattelse formentlig ses som et udtryk for, at der på området for andre skiftesager er mindre administrativ sagsbehandling end i dødsboskiftesagerne, og at bedre eller dårligere praksis i forbindelse hermed, har en lavere indflydelse på den totale produktivitet.

BCG har endvidere peget på en række enkeltstående ændringer i de generelle processer, der vurderes at have et økonomisk potentiale på tværs af alle retter, herunder adgang til nægtelse af gældssanering uden retsmøde, udskydning af anmeldelse om tvangsopløsning, at kurator selv tinglyser og mulighed for at afsige konkursdekret på skriftligt grundlag i sager med egenbegæring.

De anslåede årligt varige nettopotentialer ved en styrket udbredelse af bedste praksis er 6,1 mio. kr. og for de foreslåede procesændringer er det 2,3 mio. kr.

Der henvises til rapportens afsnit 4.3.1.2 (s. 84 ff.) og afsnit 6.5.4 (s. 151).

5.2.5. Samlede løsningsforslag

Af rapporten fremgår det endvidere, at baseret på business cases for hver individuel løsning er der efter BCG's opfattelse samlet set på området for andre skiftesager tre overordnede løsningsforslag, der vurderes særligt attraktive.

Ligesom på dødsboskifteområdet er der tale om løsningsforslag, som rummer det maksimale potentiale samt forslag, som kræver et minimum af investering. Til forskel fra dødsboskifteområdet indeholder løsningsforslaget med minimal investering ikke en simpel digitalisering, hvilket ifølge BCG skyldes det relativt beskedne potentiale, som en simpel digitalisering på andre skiftesager giver. Herudover betragtes løsningen med det maksimale potentiale i et scenarie, hvor der er en forskudt opstart af digitaliseringen.

Tanken med dette er, at – hvis der udvikles en gennemgribende digitalisering på dødsboskifteområdet – vil det ifølge BCG være nemmere og dermed billigere og mindre risikabelt efterfølgende at lave en niveau 1-digitalisering af området for andre skiftesager.

Af rapporten fremgår i øvrigt, at de økonomiske resultater ifølge business casen for de samlede løsningsforslag på området for andre skiftesager ligger meget tæt på hinanden, og at det derfor bør overvejes, om man ønsker at digitalisere, og om dette bør gøres straks eller eventuelt efter en digitalisering af dødsboskifteområdet. Hvis der udvikles en gennemgribende digitaliseringsløsning på dødsboskifteområdet, vil der således, efter BCG's opfattelse, kunne bygges oven på erfaringerne herfra, hvilket formodes at sænke udviklingsomkostningerne til halvdelen af, hvad de ellers ville have været, dvs. 15 mio. kr.

Dette giver således tre scenarier for samlede løsningsforslag på området for andre skiftesager. Det årligt varige nettopotentiale fuldt indfaset ved disse løsninger er for niveau 1-digitalisering 16,1 mio. kr., for alene bedste praksis og procesoptimering er det 8,1 mio. kr. og ved forskudt niveau 1-digitalisering er det 19,1 mio. kr.

Der henvises til rapportens afsnit 4.3.2 (s. 89 ff.)

6. Udvalgets overvejelser

6.1. Indledning

Udvalget har ifølge sit kommissorium overordnet set til opgave at fremkomme med forslag, som kan medvirke til at sikre bedre og mere effektive skifteretter. Udvalget er i den forbindelse særligt blevet anmodet om for det første at vurdere skifteretternes organisering, for det andet muligheden for en yderligere digital understøttelse af sagsbehandlingen og for det tred-

je at fremkomme med andre forslag, som kan fremme en bedre og mere effektiv skiftesagsbehandling.

Udvalget har taget udgangspunkt i disse tre hovedopgaver og har i den forbindelse anset det som væsentligt at fremkomme med forslag, som kan medvirke til at skabe endnu større brugertilfredshed med skiftesagsbehandlingen og samtidig øge skifteretternes effektivitet.

Udvalget lægger i den forbindelse til grund, at brugertilfredsheden i høj grad vil afhænge af kvaliteten af den sagsbehandling, herunder ikke mindst den vejledning, som skifteretterne yder brugerne, skifteretternes tilgængelighed og den tid, der bruges på sagsbehandlingen.

Udvalget bemærker, at det fremgår af Domstolsstyrelsens ”Brugerundersøgelse af Danmarks Domstole 2009” (marts 2010), at der blandt de almindelige brugere af skifteretten er en meget høj grad af tilfredshed med sagsbehandlingen i skiftesager, og at 99 procent føler sig ordentligt behandlet af retten i forbindelse med et skifte. Endvidere fremgår det af brugerundersøgelsen, at kortere sagsbehandlingstid og digital kommunikation/tidssvarende teknologi står øverst på ønskesedlen blandt domstolenes professionelle brugere, og at der således også på skiftesagsområdet er mulighed for kvalitative forbedringer, som kan øge brugertilfredsheden.

Udvalget lægger til grund, at der gennem mange år er oparbejdet en betydelig ekspertise blandt skifteretternes personale med hensyn til behandlingen af boer, og at skifteretterne således i dag må antages at yde brugerne en særdeles velkvalificeret sagsbehandling, herunder vejledning, på et væsentligt og vanskeligt retsområde.

Skifteområdet hører således til blandt de retsområder, som de fleste borgere på et eller andet tidspunkt i deres liv stifter bekendtskab med. Uanset om kontakten til skifteretten skyldes en nærtståendes død, skilsmisse eller økonomiske vanskeligheder, sker det i en periode, hvor den pågældende ofte vil være følelsesmæssigt berørt af situationen. Herudover kan et skifte have store økonomiske følger for borgernes fremtidige liv og velfærd. Disse forhold stiller store krav til skiftesagsbehandlingen både nu og i fremtiden.

For så vidt angår skifteretternes effektivitet bemærkes, at denne, i snæver forstand, er udtryk for, om skifteretternes forbrug af statslige bevillinger er forsvarlig og hensigtsmæssig; i bredere forstand, om omkostningerne for

brugerne og samfundet i øvrigt af skiftesagsbehandlingen står i rimeligt forhold til udbyttet af skiftesagsbehandlingen. Det bemærkes i den forbindelse særligt, at en væsentlig del af omkostningerne ved, ikke mindst insolvensskiftebehandlingen, i dag bæres af boerne, da en meget stor del af arbejdet udføres af advokater i rollen som kuratorer, bobestyrere mv.

Udvalget har under sine drøftelser om skifteretternes effektivitet således ikke blot vurderet følgerne af forslag om centralisering og øget digitalisering mv. for den statslige økonomi, men også inddraget de afledte virkninger for brugerne og samfundet i øvrigt.

Udvalget finder det således væsentligt, at den fremtidige skiftesagsbehandling organiseres og foregår på en effektiv måde, som fortsat sikrer høj brugertilfredshed, herunder en betydelig og hensigtsmæssig vejledning af brugerne, let tilgængelighed, korrekt sagsbehandling og overholdelse af alle retssikkerhedsmæssige garantier.

6.2. Centralisering af skiftesagsbehandlingen

Udvalget skal efter sit kommissorium som nævnt bl.a. overveje, om varetagelsen af skiftesagsbehandlingen fortsat bør ske ved samtlige byretter og Sø- og Handelsretten i samme omfang som i dag, eller om varetagelsen af hele eller dele af skiftesagsområdet kan effektiviseres og optimeres ved at samle opgavevaretagelsen.

Skifteretterne er som tidligere beskrevet i dag organisatorisk en del af landets 24 byretter og en selvstændig afdeling af Sø- og Handelsretten. Skifteretterne er således for en væsentlig dels vedkommende lokalt forankret i de 24 retskredse, som pr. 1. januar 2007 blev etableret ved den gennemgribende strukturreform af domstolene, der indebar en reduktion af antallet af retskredse, herunder skifteretter, fra 82 til 24 og opretholdelse af Sø- og Handelsrettens skifteafdeling på insolvensområdet for Storkøbenhavn. Formålet med denne organisatoriske ændring af domstolsstrukturen var bl.a. at skabe bedre og mere effektive domstole gennem etableringen af et større fagligt fællesskab i den enkelte ret.

Den eksisterende domstolsstruktur har på nuværende tidspunkt fungeret i godt 6 år. Efter en række overgangsproblemer fungerer byretterne i dag overordnet set tilfredsstillende og i overensstemmelse med reformens hensigter. Næsten alle byretter og Sø- og Handelsretten er i tiden efter refor-

mens ikrafttræden endvidere flyttet ind i nybyggede eller nyindrettede bygninger i de respektive retskredse.

Der er ikke fra dommerside – herunder fra retspræsidenternes – eller fra øvrige jurister eller det administrative personales side over for udvalget tilkendegivet ønsker eller redegjort for behov for, at skifteretterne frigøres fra de lokale byretter og i stedet enten regionaliseres eller centraliseres i en enkelt ret. Det er tværtimod fremhævet, at det faglige fællesskab i de eksisterende skifteretter fungerer tilfredsstillende, og at skifteretternes tilknytning til den enkelte byret forøger den fleksibilitet på både jurist- og kontorsiden, som er af væsentlig betydning, når sagsantallet stiger eller falder i byretternes enkelte afdelinger. Det er endvidere fremhævet, at skifteretternes placering ved de lokale byretter er med til at sikre en alsidig uddannelse af embedernes dommerfuldmægtige. Disse betragtninger gør sig også gældende for Sø- og Handelsrettens vedkommende.

Begrundelsen for en regionalisering eller egentlig centralisering af skifteretterne skal derfor ikke søges i tilkendegivne ønsker fra de domstolsansattes side, men i givet fald i hensynet til brugerne eller i økonomiske hensyn, og hvorvidt der således – uanset de domstolsansattes opfattelse – er andre gode grunde for en organisatorisk ændring af skifteretterne.

Udvalget er opmærksomt på, at der generelt kan være en række fordele forbundet med en centralisering af en decentral sagsbehandling. En centralisering vil således bl.a. kunne bidrage til en ensartet sagsbehandling og højere grad af specialisering. Vidensdelingen vil efter en centralisering endvidere kunne ske hurtigt og effektivt til medarbejderne. Endelig vil der ved en centralisering typisk kunne spares ressourcer i form af medarbejdere og administrationsomkostninger.

Ulemperne ved en centralisering kan for brugerne navnlig være, at afstanden til myndigheden øges, og muligheden for et fysisk møde med en myndighedsperson herved mindskes, ligesom omkostninger til transport mv. kan øges.

Som et eksempel på et sagsbehandlingsområde ved domstolene, hvor der er gennemført en centralisering, kan nævnes etableringen af Tinglysning retten i Hobro. I 2006 blev det således besluttet, at tinglysning, der hidtil var foregået ved alle landets byretter, skulle samles ét sted, og at tinglysning processen i samme forbindelse skulle digitaliseres og om muligt automatiseres. Den 1. januar 2007 trådte politi- og domstolsreformen i kraft,

og Tinglysningsretten blev etableret. I dag foregår al tinglysning på grundlag af digitale dokumenter, der anmeldes på tinglysningsportalen www.tinglysning.dk, og ca. 75 procent af alle tinglysningsanmeldelser behandles automatisk, mens de typisk mere komplicerede anmeldelser behandles manuelt af de cirka 120 medarbejdere, der i dag er ansat i Tinglysningsretten. Denne centralisering af tinglysningsretten har haft betydelige overgangsproblemer, men fungerer på i dag efter hensigten.

En centralisering af skifteretterne til én enkelt ”storskifteret” eller flere regionale enheder kan efter udvalgets opfattelse sammenlignes med Tinglysningsretten, men adskiller sig i væsentligt omfang fra processen og overvejelserne herom på tinglysningsområdet. Den helt afgørende forskel er, at hensynet til borgernærhed og nærheden til fysiske aktiver spiller – og efter udvalgets opfattelse fortsat bør spille – en væsentlig større rolle på skiftesagsområdet end på tinglysningsområdet. Den nuværende organisering af skifteretterne giver størstedelen af skifterettens brugere en nem adgang til retten i de situationer, hvor dette er påkrævet. Ikke mindst for arvingerne i et dødsbo og for skyldnere, som søger gældssanering, eller som er tæt på eller bliver begæret konkurs, vil en sådan direkte kontakt – hvor telefonisk vejledning ikke er tilstrækkelig – kunne være af meget stor betydning i en måske både svær og uoverskuelig situation.

Det er endvidere udvalgets vurdering, at den større geografiske afstand mellem skifteretten og en stor del af dens brugere, som notorisk følger med en centralisering, vil indebære øget anvendelse af tid og penge til transport. Det vil bl.a. kunne indebære, at en række borgere vælger ikke at møde i retten, selv om dette kræves efter lovgivningen eller er nødvendigt for, at der kan findes en løsning i sagen. Politiet skal da eventuelt hente de pågældende borgere, hvilket vil føre til øgede udgifter for det offentlige. Borgernes manglende fremmøde vil endvidere have ressourcemæssige konsekvenser for skifteretten grundet tid anvendt på møder, som må aflyses.

Borgerens brug af advokatbistand må efter udvalgets opfattelse også antages at blive dyrere, idet advokaten ofte vil drive virksomhed i borgerens nærområde, og advokaten vil derfor skulle anvende mere tid og dermed have større transportudgifter til at komme til en centralt placeret domstol for at repræsentere borgeren. Dette kan få indflydelse dels på borgerens egenbetaling til advokatbistand, dels på statens udgifter til fri proces.

En centralisering kan have betydning for omfanget og spredningen af advokatvirksomheder i landet, hvorved den landsdækkende faglige viden på skifteområdet begrænses. Dette kan også medføre, at adgangen til advokatbistand vanskeliggøres for borgeren.

På insolvensområdet kan den større geografiske afstand mellem retten og borgerne endvidere have den negative konsekvens, at det f.eks. bliver vanskeligere for den advokat, som skifteretten antager som kurator i en konkurssag, at sikre et bos aktiver, efter at der er afsagt konkursdekret.

Endelig er det udvalgets vurdering, at en centraliseret skifteret ikke vil være i stand til at opretholde det samme kendskab til eksempelvis skyldneren og dennes lokalområde, hvilket i nogle tilfælde kan tænkes at få indflydelse på behandlingen af sagen, herunder skifterettens tilsyn og kontrol af sagens behandling.

En centralisering eller regionalisering vil således kunne indebære en række funktionelle ulemper og medføre merudgifter for skifterettens private og professionelle brugere.

Som det fremgår af kapitel 5 ovenfor, har konsulentfirmaet Boston Consulting Group til brug for udvalgets arbejde foretaget en analyse af skiftesagsbehandlingen ved domstolene. Rapporten vurderer navnlig de økonomiske og administrative konsekvenser af forskellige modeller for centralisering af skiftesagsbehandlingen.

Udvalget har i den forbindelse noteret sig, at selv om der efter BCG's opfattelse er et vist mindre varigt nettopotentiale ved at gennemføre en centralisering af skifteretternes behandling af dødsboskiftesager, fremgår det af konsulentfirmaets økonomiske beregninger (rapportens tabel 16), at en centralisering (isoleret set) har en ringere økonomisk virkning end ved at indføre en øget bedste praksis indsats.

Årsagen til det dårligere økonomiske resultat (business case) for en centralisering er de tilbageværende driftsomkostninger ved byretterne (overheadomkostninger). En centralisering betyder oftest, at et antal fysiske lokaler nedlægges, og at funktionerne samles i en større enhed. Herved kan man i forbindelse med centraliseringen fjerne det overhead, der blev anvendt ved de mindre fysiske enheder og samle det i den centrale enhed – som udgangspunkt med en overheadbesparelse til følge. Dette er imidlertid ikke, eller kun i begrænset omfang, tilfældet ved en eventuel

centralisering af dødsboskifteområdet, hvor 24 fysiske enheder (byretter) bliver til 25 – ikke blot 1 stor, idet de 24 byretters øvrige funktioner fortsætter og suppleres med én storskifteret. Derved stiger de samlede overheadomkostninger, idet mindre variable omkostninger (især bygninger) forbliver ved byretterne efter en centralisering. Så selv om det estimerede effektiviseringspotentiale for selve sagsbehandlingen ved en centralisering (ca. 25 procent) er højere end ved en øget bedste praksis indsats (ca. 16 procent), er det økonomiske resultat (business casen) samlet set ikke bedre.

Udvalget finder på nuværende tidspunkt hverken grundlag for eller anledning til at tage stilling til, hvorvidt det efter en gennemgribende niveau-2 digitalisering af dødsboskifteområdet, som et alternativ til at oprette et call center, jf. nedenfor, vil være hensigtsmæssigt og eventuelt forbundet med et mindre økonomisk potentiale at centralisere den resterende dødsboskiftesagsbehandling.

Udvalget har endvidere noteret sig, at BCG – i lighed med konsulentfirmaets antagelser vedrørende dødsboskifte – når frem til, at der er et højere varigt bruttopotentiale ved en centralisering af behandlingen af andre skiftesager end for en øget bedste praksis indsats i den eksisterende struktur, men på alle måder i øvrigt et dårligere økonomisk resultat.

Årsagen er den samme som for dødsboskifteområdet: De tilbageværende overheadomkostninger ved de opretholdte 24 byretter og Sø- og Handelsretten. På området for andre skiftesager forværres business casen ifølge BCG yderligere af, at bygningsomkostningerne per medarbejder i en centraliseret ret er højere, idet der ikke som for dødsboskifteområdet alene er tale om etablering af kontorfaciliteter med et call center, men også om etablering af egentlige retslokaler til afholdelse af retsmøder.

Det fremgår af konsulentrapporten fra BCG, at produktivitetsgevinsten ved en regionalisering af behandlingen af andre skiftesager er endnu lavere end ved en centralisering. Dermed bliver business casen for en regionalisering dårligere end for en fuldstændig centralisering.

Udvalget lægger således til grund, at der heller ikke er økonomiske grunde, som taler for en centralisering eller regionalisering af skifteretterne, hvis der gennemføres en intensiveret udbredelse af bedste praksis til alle skifteretter.

Sammenfattende er det således udvalgets opfattelse, at der ikke har kunnet påvises forhold, hverken af kvalitativ eller økonomisk karakter, som efter en samlet vurdering med afgørende vægt taler for en centralisering eller en regionalisering af skifteretternes virke.

Udvalget anbefaler således, at varetagelsen af skiftesagsbehandlingen fortsat sker ved samtlige byretter og Sø- og Handelsretten i samme omfang som i dag.

6.3. Digitalisering af skiftesagsbehandlingen

Af udvalgets kommissorium fremgår endvidere, at udvalget anmodes om at vurdere spørgsmålet om yderligere digital understøttelse af skiftesagsbehandlingen. Udvalget skal i den forbindelse bl.a. vurdere, i hvilket omfang sådanne tiltag i givet fald vil kunne afbøde de betænkeligheder, som en centralisering på området måtte give anledning til i forhold til borgernes afstand til domstolene. Det forudsættes, at udvalget fremkommer med eventuelle forslag på området, som findes nødvendige eller hensigtsmæssige, uanset om udvalget i øvrigt måtte anbefale en centralisering eller ej.

It-understøttelsen af byretternes, herunder skifteretternes, interne arbejdsfunktioner foregår i dag med et teknisk forældet system (DSI-systemet), som ikke tillader digital kommunikation med brugerne. Det samme gælder Sø- og Handelsrettens it-system, som også er baseret på DSI. Systemerne søges for tiden erstattet med et nyt sagsbehandlingssystem (JFS), som samtidig tillader digital kommunikation med brugerne, og som derved vil muliggøre ikraftsættelse af en række bestemmelser i retsplejeloven mv. om digital kommunikation.

Udvalget har noteret sig den markant øgede digitale borgerbetjening, som det offentlige i disse år gør brug af. Der er som udgangspunkt efter udvalgets opfattelse grundlag for at antage, at borgerne også på skiftesagsområdet i en række situationer vil kunne drage fordel af en øget digital sagsbehandling. Samtidig er det dog væsentligt at bemærke, at der på skiftesagsområdet er tale om en brugergruppe, hvoraf en del på grund af mindre erfaring med brug af it, følelsesmæssig påvirkninger af situationen og vanskelige afvejninger af modstridende hensyn vil kunne have vanskeligt ved at udnytte digitaliseringsmulighederne og i stedet vil kunne opfatte en digitalisering uden supplerende mulighed for telefonisk eller fysisk kontakt som en betydelig serviceforringelse.

Udvalget skal i den forbindelse bl.a. pege på, at skifteretterne i dag har en ganske omfattende vejledningspligt, jf. dødsboskiftelovens § 7 og navnlig § 91. Den ofte komplekse vejledning, som skifteretterne i dag yder, kan vise sig vanskelig at digitalisere/automatisere. Det må derfor i det påtænkte videre udviklingsforløb overvejes, om det af hensyn til automatiseringsmulighederne er nødvendigt og forsvarligt at ændre, herunder begrænse, skifteretternes vejledningspligt.

Der findes i dag seks forskellige måder at behandle et dødsbo på, som i et vist omfang kan kombineres. Valget af den dødsboform, der vil være den rigtige for de efterladte, afhænger af mange økonomiske, skattemæssige og personlige forhold. De mange forskellige boformer er således med til at gøre området juridisk kompliceret. Udvalget har i den forbindelse noteret sig, at der under Domstolsstyrelsen har været nedsat en arbejdsgruppe, som i sin rapport fra juni 2013 bl.a. har foreslået, at to af de nuværende dødsboformer (ægtefælleudlæg og forenklet privat skifte) afskaffes.³

Der er i ca. halvdelen af alle dødsboer udarbejdet testamente⁴, hvilket indebærer en større eller mindre fortolkningsopgave; en opgave, der på nuværende tidspunkt varetages af skifterettens personale, som vejleder borgeren i fornødent omfang. En øget digitalisering, som i første række overlader fortolkningen til borgeren, kan efter udvalgets opfattelse således umiddelbart skabe et større behov for professionel rådgivning i form af advokatbistand for den enkelte borger.

En øget digital understøttelse af sagsbehandlingen i skifteretterne vil samtidig give mulighed for en øget automatisering af sagsbehandlingen og dermed et mindre personaleforbrug i skifteretterne.

Udvalget finder således overordnet set, at der er behov for en øget og mere moderne it-understøttelse af den nuværende sagsbehandling på skiftesagsområdet, som vil muliggøre digital kommunikation med borgere og andre myndigheder. Samtidig er det væsentligt at understrege, at det må antages at være af afgørende betydning for brugertilfredsheden, at borgerne oplever digitalisering som en lettelse i kontakten med skifteretterne. Digitaliseringen skal således ikke blot gennemføres hensigtsmæssigt i forhold til den brugergruppe, som er i stand til at drage nytte heraf, men skal samtidig på

---

³ Rapport med anbefalinger fra arbejdsgruppen om effektivisering af byretternes behandling af dødsboskiftesager af juni 2013.

⁴ De seneste års antal registreringer af notartestamenter var i 2009: 29.135, i 2010: 28.072, i 2011: 29.455 og i 2012: 28.545.

en enkel måde sikre, at den ikke ubetydelige gruppe af borgere, som ikke kan gøre brug af digitaliseringsløsningen, gives mulighed for telefonisk eller fysisk kontakt med skifterettens personale.

Udvalget har som ovenfor anført anmodet BCG om at foretage en analyse og vurdering af bl.a. mulighederne for at effektivisere skifteretternes virke gennem en øget digitalisering/automatisering af sagsbehandlingen.

På dødsboskifteområdet har konsulentfirmaet beskrevet nogle løsningsforslag, som man samlet finder særligt attraktive, jf. kapitel 5 ovenfor.

For så vidt angår de mulige digitaliseringsløsninger på dødsboskifteområdet, som konsulentfirmaet har foretaget en vurdering af, finder udvalget, at der efter en teknisk foranalyse bør arbejdes videre med den såkaldte simple digitaliseringsløsning. Denne løsning, som alene indebærer en digitalisering af sagsoprettelsen, og som ifølge BCG vil kunne indpasses i domstolens nuværende DSI-sagsbehandlingssystem, vurderes af konsulentfirmaet til at have udviklingsomkostninger på omkring 5 mio. kr. og til at kunne sættes i drift allerede efter et år. Den simple digitaliseringsløsning fremstår således efter udvalgets opfattelse hensigtsmæssig og umiddelbart økonomisk fordelagtig, da den formentligt kan indføres relativt hurtigere end den gennemgribende digitalisering og vil indebære en lettelse i skifteretternes sagsbehandling og dermed kunne føre til en kortere sagsbehandlingstid.

En endelig stillingtagen til de to gennemgribende digitaliseringsløsninger (niveau 1 og 2), som konsulentfirmaet foreslår, kræver efter udvalgets opfattelse en nærmere teknisk analyse af digitaliseringsmulighederne, herunder mulighederne for i niveau 2-løsningen at udvikle en hensigtsmæssig digital vejledning, som både retssikkerhedsmæssigt og betjeningsmæssigt gør det forsvarligt at erstatte den personlige vejledning med en maskinel vejledning suppleret med muligheden for fortsat personlig vejledning ved skifteretspersonalet. Samtidig kræver en endelig stillingtagen, at de økonomiske forhold og risikoen omkring udviklingen af et nyt system afklares nærmere.

Udvalget vil således begrænse sig til at anbefale, at de tekniske og økonomiske forhold omkring udviklingen af de gennemgribende digitaliseringsløsninger og den simple digitalisering afklares, før der tages endelig stilling til udviklingen heraf og de afledede virkninger for skifteretterne.

Udvalget finder således sammenfattende på dødsboskifteområdet, at der – eventuelt samtidig med udviklingen af den simple digitaliseringsløsning – bør arbejdes videre med en gennemgribende digitaliseringsløsning. Der bør derfor afsættes de fornødne midler til at igangsætte de tekniske undersøgelser af, hvordan et sådant nyt system til dødsboskiftesager kan udvikles, og hvor meget det i givet fald vil koste.

Det er i forbindelse med disse tekniske undersøgelser efter udvalgets opfattelse, som tidligere anført, imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at der også efter en teknisk/økonomisk afklaring af digitaliseringsmulighederne fortsat vil være en række – både organisatoriske og juridiske – udfordringer forbundet med en sådan øget digitalisering.

Udvalget er opmærksomt på Rigsrevisionens efterfølgende kritik omkring etableringen af den digitale tinglysning. Derfor anbefaler udvalget i tråd med Rigsrevisionens anbefalinger, at personalebesparelser som følge af en gennemgribende digitalisering sker i takt med, at 1) fejl og mangler i et nyt system bliver håndteret, 2) medarbejderne får den fornødne rutine, og 3) systemet bliver godt forankret i hele organisationen.

Hvis der gennemføres en gennemgribende digitalisering af dødsboskifteområdet, vil personalebehovet i skifteretterne mindskes. Størrelsen af personalereduktionen vil være afhængig af digitaliseringens karakter og omfang. Det vil i denne situation efter udvalgets opfattelse – og i overensstemmelse med konsulentfirmaets forslag – være relevant at overveje at etablere et landsdækkende virtuelt call center, som vil muliggøre, at der opretholdes en skiftesagsbehandling i alle byretter, og som derved efter udvalgets opfattelse vil kunne imødegå de eventuelle betænkeligheder, der kan være forbundet med at etablere en gennemgribende digitaliseret sagsbehandling på dødsboskifteområdet, som potentielt 30 procent af skifterettens brugere ikke er i stand til at drage nytte af, jf. ovenfor og pkt. 5.1.2. Et virtuelt call center vil således fastholde den enkelte borgers mulighed for vejledning enten ved personligt fremmøde ved den lokale skifteret eller i form af telefonisk assistance. Det virtuelle call center vil endvidere fastholde den nuværende erfaring med skiftesager, lokalkendskabet og den omfattende ekspertise, som præger skifterettens medarbejdere, som således også får mulighed for at opretholde varierede og omfattende kompetencer inden for flere sagstyper.

Som tidligere anført finder udvalget på nuværende tidspunkt hverken grundlag for eller anledning til at tage stilling til, hvorvidt det efter en gen-

nemgribende niveau 2-digitalisering af dødsboskifteområdet, som et alternativ til at oprette et call center, vil være hensigtsmæssigt at centralisere den resterende dødsboskiftesagsbehandling.

For så vidt angår de andre skiftesager har BCG som bl.a. beskrevet ovenfor i kapitel 5 vurderet, at der ikke kan udvikles en ligeså gennemgribende digitaliseringsløsning på disse områder som på dødsboskifteområdet. Baggrunden herfor er ifølge konsulentfirmaet, at sagerne på insolvens- og ægtefælleskifteområdet i højere grad er præget af juridisk sagsbehandling, der ikke kan automatiseres.

Udvalget kan i den forbindelse tilslutte sig anbefalingen fra BCG om, at det – ikke mindst af økonomiske grunde – bør overvejes at udsætte en gennemgribende digitalisering af de andre skiftesager, indtil en digitaliseringsløsning er udviklet og implementeret på dødsboskifteområdet.

Der bør endvidere efter udvalgets opfattelse, som led i den tekniske foranalyse af bl.a. den simple digitaliseringsløsning, som udvalget foreslår på dødsboskifteområdet, også igangsættes en analyse af en simpel digitaliseringsløsning på området for andre skiftesager. Konsulentfirmaet har redegjort for en simpel digitaliseringsløsning på området for andre skiftesager i sin rapport, men har ikke medtaget den som en del af de samlede løsninger for dette område grundet et forventet beskedent potentiale. Formålet med den tekniske foranalyse af den simple digitaliseringsløsning på både dødsboskifteområdet og området for andre skiftesager er at få verificeret omkostninger, gevinster og udviklingstid ved en sådan løsning.

6.4. Procesoptimering mv.

Udvalget kan ifølge sit kommissorium i øvrigt komme med anbefalinger vedrørende andre aspekter af skiftesagsbehandlingen med henblik på bedre og mere effektiv skiftesagsbehandling, som udvalget i sit arbejde måtte blive opmærksom på.

Drøftelserne om disse spørgsmål har koncentreret sig om to hovedpunkter: En drøftelse af muligheden for at udbrede bedste praksis i alle skiftesagsformer til alle skifteretter og en drøftelse af en række andre konkrete procesoptimeringsforslag.

6.4.1. Forstærket bedste praksis indsats

BCG's analyse af skifteretternes arbejdsprocesser påviser en ikke ubetydelig forskel mellem de enkelte skifteretters ressourceforbrug ved behandlingen af såvel dødsbo-, ægtefælle- som insolvensskiftesager. Dette forhold danner baggrund for konsulentfirmaets antagelse af, at der er mulighed for at opnå en økonomisk besparelse, hvis alle skifteretter opnår en produktivitet, som mindst svarer til den, som øverste kvartil har opnået i dag.

Konsulentfirmaet har endvidere påpeget, at sagsbehandlingspraksis i de enkelte retter er forskelligartet eksempelvis i forbindelse med rådgivning om skattemæssige spørgsmål, gennemlæsning af indsendte dokumenter og tillige på områder, hvor ensartetheden burde være høj som eksempelvis ved skifterettens opfordring til kontakt. Her viser forskellen sig bl.a. ved, at retterne i et vist omfang anvender forskellige standardtekster.

Potentialet ved en øget bedste praksis indsats har konsulentfirmaet som nævnt valgt at beregne ved at tillægge alle de retter, som har en lavere produktivitet end øvre kvartil, samme produktivitet som øvre kvartil. Denne metode har BCG bl.a. også anvendt i konsulentfirmaets arbejde med det hollandske domstolssystem, hvor der blev identificeret et potentiale på ca. 20 procent.

For dødsboskifteområdet giver benchmarken til øvre kvartil 16 procent og på området andre skiftesager 12 procent, hvilket ifølge BCG muligvis skal ses i lyset af, at der allerede er arbejdet med optimering og bedste praksis i det danske domstolssystem, herunder skifteretten.

Efter udvalgets opfattelse kan der være god grund til på skiftesagsområdet at fortsætte og styrke det arbejde, som domstolenes bedste praksiskonsulenter gennem 10 år har udført på hele domstolsområdet.

Udvalget bemærker dog i den forbindelse, at det er meget væsentligt som led i det fortsatte arbejde med at udbrede bedste praksis, at der afsættes de fornødne ressourcer til en ekstraordinær indsats på skiftesagsområdet.

Udvalget har ikke mulighed for at vurdere, om en besparelse på henholdsvis 16 og 12 procent på dødsboskifteområdet og området for andre skifter er realistisk. Dette hænger bl.a. sammen med, at bedste praksis ikke nødvendigvis er identisk med praksis i de skifteretter, som produktivitetmæssigt er placeret i øverste kvartil. Samtidig er det væsentligt at have for øje,

at skifteretterne udgør forholdsvis små enheder, som er præget af de enkelte medarbejders erfaring og dygtighed. Dette forhold muliggør produktivitetmæssige udsving, som selv et budgetpres ikke i alle tilfælde kan udligne.

Udvalget forudsætter, at det i forbindelse med overvejelserne om at udbrede bedste praksis yderligere på skiftesagsområdet holdes for øje, at BCG's besparelspotentiale er beregnet på baggrund af ressourcesituationen hos domstolene i 2012. Når de anslåede besparelser skal vurderes, må udviklingen i bevillingerne i den mellemliggende periode tages i betragtning.

Udvalget afstår således fra at fastslå størrelsen af den besparelse, som kan opnås ved en styrket indsats med at udbrede bedste praksis til alle skifteretter, og begrænser sig til at støtte forslaget og understrege behovet for, at der indledningsvis afsættes de fornødne ressourcer til at sikre en hensigtsmæssig udbredelse af bedste praksis.

6.4.2. Andre procesoptimeringsforslag

Indledningsvis bemærkes, at udvalget har haft en overordnet drøftelse af reglerne om anke og kære i skiftesager. Da dette spørgsmål helt generelt behandles af Udvalget om bedre og mere effektiv behandling af civile sager, har udvalget afstået fra en nærmere drøftelse af dette spørgsmål, der bør besvares i lyset af drøftelserne vedrørende anke og kære på andre retsområder.

Forslagene er nedenfor fordelt på områderne dødsboskifter og andre skifter.

6.4.2.1. Dødsboskifteområdet

6.4.2.1.1. Mere webbaseret vejledning

BCG har foreslået, at dødsboskiftesagsbehandlingen fremover tilrettelægges på en sådan måde, at skifterettens medarbejdere i stedet for at sende et brev til boets kontaktperson med en opfordring om at mødes med skifteretten (telefonmøde eller fysisk møde), sender en opfordring til at følge en vejledning på domstolens hjemmeside domstol.dk. På denne måde vil borgeren blive flyttet fra en telefonisk/fysisk vejledning over til en digital vejledning, hvilket giver et besparelspotentiale i forhold til afholdelse af færre telefoniske/fysiske vejledningsmøder.

Der er ifølge BCG ikke tale om udvikling af et digitalt system, men en løbende ændring af de tekster, der ligger på hjemmesiden og dennes generelle opbygning.

BCG har udarbejdet en samlet business case over alle de procesoptimeringsforslag, som konsulentfirmaet har identificeret på dødsboskifteområdet (rapportens figur 25). BCG forventer for så vidt angår alle de procesoptimeringsforslag, som konsulentfirmaet har identificeret på området, et varigt årligt nettopotentiale på 12,2 mio. kr. fuldt indfaset.

Forslaget om mere webbaseret vejledning udgør ifølge BCG ca. 45 procent af business casens samlede potentiale. Ifølge BCG vil ændringen totalt set spare ca. 1/3 af skifterettens nuværende samlede vejledningstid og dermed ca. 7 procent af det samlede tidsforbrug på dødsboskiftesager.

Udvalget bemærker, at BCG primært har vurderet, hvorvidt en borger kan forventes at have den digitale parathed til at finde oplysninger og blanketter og få den fornødne vejledning på nettet, eventuelt suppleret med en konkret telefonisk forespørgsel i skifteretten i stedet for en telefonisk vejledning, som den i dag gives af skifteretterne.

Udvalget finder i den forbindelse anledning til at bemærke, at en borger ofte vil være følelsesmæssigt berørt i forbindelse med behandlingen af et dødsbo. Herudover har sagernes karakter og behandling i de fleste tilfælde stor indflydelse på bl.a. de efterlades økonomi. Disse forhold stiller derfor store krav til den almindelige borgers evne til at overskue følgerne af valg af skifteform i forhold til økonomi, betaling af skat og gebyrer, ejendomsret, særbørn, testamentsfortolkning og eventuelle fremtidige personlige forhold såsom indgåelse af nyt ægteskab. Dødsboskiftebehandling omfatter således mange forskellige retsområder, som alle griber ind i og har indflydelse på hinanden. Det er således udvalgets opfattelse, at arvinger generelt har sværere ved at modtage den fornødne information om dødsbo-behandling på nettet end ved en telefonisk vejledning, der giver arvingerne mulighed for at stille afklarende spørgsmål og straks at få disse besvaret.

Herudover skal udvalget bemærke, at den vejledningspjece fra SKAT, som er omtalt i rapporten fra konsulentfirmaet, er opdateret i marts 2013. Denne udgave af pjecen er udarbejdet i et samarbejde med skifteretterne, og informationerne heri indeholder nu en mere præcis beskrivelse af, hvad

borgeren kan forvente i forbindelse med indkaldelse eller kontakt til skifteretten i forbindelse med dødsfald.

Udvalget anbefaler, at der arbejdes videre med en optimering af en webbaseret vejledning på dødsboskifteområdet. Der vil efter udvalgets opfattelse uden tvivl være borgere, som med en hensigtsmæssig digital vejledning vil kunne overskue situationen og kunne varetage deres del af dødsboskiftet – eventuelt med skifterettens telefoniske støtte.

Størrelsen af besparelsen for skifteretterne ved at gennemføre dette forslag vil efter udvalgets opfattelse afhænge af, i hvilket omfang en hensigtsmæssig digital vejledning vil begrænse borgernes telefoniske henvendelser til og fysiske fremmøde i skifteretterne. Udvalget har ikke mulighed for på det foreliggende grundlag at vurdere, om det kan ske i et omfang, som konsulentfirmaet anslår.

6.4.2.1.2. Kreditor krav sendes direkte til kontaktpersonen

Et andet konkret procesoptimeringsforslag fra BCG som vurderes at udgøre ca. 35 procent af potentialet i den samlede business case over alle konsulentfirmaets procesoptimeringsforslag, er, at skifteretten ikke længere skal modtage krav fra dødsboets kreditorer. Kreditorerne skal i stedet sende deres krav direkte til dødsboets kontaktperson.

BCG vurderer, at 90 procent af skifterettens nuværende aktiviteter vedrørende håndtering af krav og fordringer i dødsboer helt kan fjernes, hvis kreditorer fremover skal sende deres krav direkte til boets kontaktperson i stedet for til skifteretten. De resterende 10 procent vurderes af konsulentfirmaet at hidrøre fra mindre kreditorer, der sjældent gør krav gældende, og derfor ikke kan forventes at kende til den nye praksis.

En gennemførelse af forslaget vil ifølge BCG i øvrigt som noget nyt have den konsekvens, at det bliver nødvendigt at indrykke proklama i de sager, der slutes med et boudlæg, for at sikre kreditorernes adgang til information om boets kontaktperson. BCG vurderer, at dette indebærer en merudgift for staten på 250 kr. i de boudlæg, hvor der ikke er midler i boet til betaling heraf (ca. 25 procent), hvilket forventeligt vil blive ca. 1 mio. kr. årligt.

Efter udvalgets opfattelse anvender skifteretterne i dag ganske betydelige ressourcer på at håndtere anmeldelser om krav fra dødsboets kreditorer.

Skifteretterne anvender imidlertid disse oplysninger i forbindelse med den indledende vurdering af, hvordan boet skal behandles. Udvalget stiller sig tvivlende over for, hvorvidt en afskæring i lovgivningen af kreditorernes adgang til at kunne anmelde deres krav over for skifteretten vil indebære en reel ressourcebesparelse. Dødsboets kreditorer vil efter udvalgets vurdering således alligevel kontakte skifteretten enten per brev, e-mail eller telefonisk for at få oplyst, hvem der er boets kontaktperson.

På den baggrund finder udvalget, at det vil være hensigtsmæssigt at lette skifteretterne for denne opgave, men at dette skal ske på en måde, der fortsat giver skifteretterne adgang til oplysningerne om boernes gældsforpligtelser. Dette synes bedst at kunne ske i forbindelse med en ændring af lovgivningen på dette område samtidigt med, at der etableres en adgang for dødsboets kreditorer til at kunne følge dødsbosagen online og dermed få oplysningerne om boets kontaktperson elektronisk – eksempelvis i form af en sagsportal, som kan hente data om boets kontaktperson fra skifteretternes sagsbehandlingssystem, og som kreditorerne kan tilgå for at få de nødvendige oplysninger.

Udvalget finder derfor, at det bør undersøges nærmere om etableringen af en sådan ”portalløsning” kan gennemføres allerede i de nuværende it-systemer hos domstolene, eller om en sådan løsning først kan realiseres i forbindelse med en mere gennemgribende digitalisering af dødsboskifteområdet.

Det er i øvrigt efter udvalgets opfattelse ikke nødvendigt – som antaget af BCG – at indrykke et proklama i sager, som sluttes med et boudlæg, idet denne berigtigelsesform netop ikke giver kreditorer mulighed for fyldestgørelse af deres krav på grund af boets få aktiver. Kreditorerne har derimod i disse tilfælde brug for en officiel meddelelse fra skifteretten om, at boet er sluttet med et boudlæg, for at kunne dokumentere et eventuelt tab i forbindelse med skattemæssige afskrivninger og eventuel momsrefusion.

6.4.2.1.3. SKAT modtager boopgørelse og åbningsstatus

Et tredje konkret procesoptimeringsforslag fra konsulentfirmaet, som vurderes til at udgøre ca. 15 procent af potentialet i den samlede business case over alle konsulentfirmaets procesoptimeringsforslag på dødsboskifteområdet, er at lade SKAT modtage både boopgørelse og åbningsstatus direkte fra boets kontaktperson, hvorefter SKAT beregner boafgift og sender sa-

gen til afslutning hos skifteretten. Procesændringen har til hensigt at fjerne et posthåndteringskridt hos skifteretten.

Udvalget kan ikke anbefale dette forslag. Efter udvalgets opfattelse indeholder forslaget således ikke nogen besparelse, idet der alene er tale om, at opgaven flyttes fra skifteretterne til SKAT. Udvalget lægger endvidere vægt på, at SKAT ikke vil være i besiddelse af alle nødvendige oplysninger for at kunne udregne boafgiften, ligesom det vil ændre ved det grundlæggende princip om, at det er retten, der med appeladgang træffer afgørelse på dødsboskiftesagsområdet – også i forhold til beregningen af boafgiften i det enkelte bo.

6.4.2.1.4. Tinglysning i bobestyrersager

Det fjerde konkrete procesoptimeringsforslag fra BCG, som vurderes til at udgøre ca. 5 procent af potentialet i den samlede business case over alle konsulentfirmaets procesoptimeringsforslag på dødsboskifteområdet, er at lade det indgå i en bobestyrers opgave at varetage tinglysningen i boet.

Udvalget kan ikke anbefale, at eventuelle tinglysninger i forbindelse med behandlingen af et bobestyrerbo flyttes fra skifteretten til bobestyreren.

Udvalget lægger i den forbindelse navnlig vægt på, at opgaven med virkning fra juli 2009 blev flyttet til skifteretten i forbindelse med etableringen af den digitale tinglysning, idet det var vurderingen, at det ville være lettere og mindre ressourcetungt, hvis skifteretten varetog tinglysningen i bl.a. bobestyrersager.

En flytning af opgaven fra skifteretten til bobestyreren vil efter udvalgets opfattelse endvidere medføre ekstra arbejde i Tinglysningsretten. Det vil således være nødvendigt for Tinglysningsretten at foretage en prøvelse af, hvorvidt den person, der anmoder om tinglysning, er udpeget som bobestyrer i den konkrete sag. Tinglysningsretten vil derfor været nødsaget til at udtage en tinglysningsanmeldelse fra en bobestyrer til manuel behandling, i modsætning til den nuværende automatiske sagsbehandling af tinglysningsanmodninger, der modtages fra skifteretten.

6.4.2.1.5. Bobestyrer adgang til længstlevendes R75 og CPR-registret

Det første af udvalgets egne procesoptimeringsforslag på dødsboskifteområdet vedrører en lettelse af bobestyrerens adgang til relevant og nødvendig information til brug for behandlingen af et dødsbo.

Efter dødsboskiftelovens § 76 skal den længstlevende ægtefælle udfærdige en opgørelse over samtlige sine aktiver og passiver med angivelse af, om disse er fælleseje eller fuldstændigt særeje, og ved anmodning endvidere dokumentere oplysningernes rigtighed. Hvis dødsboet behandles ved bobestyrer, fremgår det endvidere af dødsboskiftelovens § 52, at bobestyreren i forbindelse med behandlingen af boet skal udarbejde en åbningsstatus med en fortegnelse over samtlige boets aktiver og passiver pr. dødsdagen, boets forventede indtægter og øvrige udgifter samt en tilkendegivelse af, hvorvidt boet må antages at være solvent.

Skifteretten sikrer i medfør af den nuværende praksis, at bobestyreren til brug for boets behandling modtager en skifteretsattest, men denne attest indeholder ikke nødvendigvis de samme oplysninger, som en CPR-udskrift om afdøde eller den længstlevende ægtefælles R75 (udvidet selvangivelse/skatte-oplysninger) indeholder. Bobestyreren kan eksempelvis have brug for oplysninger om afdødes slægtsforhold, der kan have relevans for boets behandling, hvilket vil fremgå af en CPR-udskrift. Den længstlevendes R75 er relevant for bobestyrerens behandling af boet, idet et skifte af et formuefællesskab forudsætter oplysning om, hvorvidt boet skal betale boslods krav til den længstlevende ægtefælle, eller hvorvidt boet skal modtage et boslods krav fra den længstlevende ægtefælle, uanset om boet er solvent eller ej.

Bobestyreren har på nuværende tidspunkt mulighed for at rekvirere både CPR-udskrift og længstlevendes R75 fra skifteretten ved anmodning herom.

Udvalget finder, at skifteretterne automatisk bør kunne udlevere den længstlevende ægtefælles R75 og afdødes CPR-oplysninger, når boet overdrages til bobestyreren. Det bør efter udvalgets opfattelse undersøges nærmere, hvorvidt dette kan ske uden ændringer i lovgivningen.

6.4.2.1.6. Registrering af testamentarisk successionsfølge

Efter arvelovens § 60, stk. 1, kan friarv ved testamente indsættes i en successionsrækkefølge, således at arven tilfalder en arving eller en legatar på første plads og derefter en eller flere andre arvinger eller legatarer på anden eller senere pladser. Arv eller legat kan derimod ved testamente ikke tillægges flere ved testators død ufødte personer efter hinanden, jf. bestemmelsens stk. 2.

Som et eksempel på en testamentarisk successionsfølge kan nævnes et samlevende par uden børn, hvor den ene part i forholdet (manden) ved testamente bestemmer, at den anden part (kvinden) skal arve en ham tilhørende bil først, hvorefter den ved hendes død skal gå i arv til hans nevø. Hvis en sådan testamentarisk successionsfølge i det pågældende tilfælde alene fremgår af mandens testamente, vil den ikke nødvendigvis være eller blive gjort tilgængelig for arvingerne eller bobestyreren ved kvindens død, og bodelingen vil i så fald blive forkert.

Udvalget vurderer, at flere og flere borgere fremover vil anvende successionsfølger i testamenter – ikke mindst grundet den nuværende udvikling med forskellige familiestrukturer. Skifteretterne må på den baggrund efter udvalgets opfattelse forventes at komme til at anvende mange ressourcer i fremtiden på at eftersøge testamenter og tidligere arvinger/legatarer for at undgå tvister og retssager på dette område.

Som det andet procesoptimeringsforslag fra udvalgets side anbefales det derfor, at der i det bilag 1, der i dag er optrykt til Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 1118 af 23. september 2013 om notarialforretninger, og som ved notartestamenter skal udfyldes i forbindelse med testamentets registrering i Centralregisteret for Testamenter, jf. § 18 i den nævnte bekendtgørelse, tilføjes en ekstra rubrik, hvor det kan anføres, hvorvidt der i testamentet er successionsrækkefølger, og i bekræftende fald CPR- eller CVR-nummer på de enkelte arvinger/legatarer i successionen. Oplysningen om den eksisterende successionsrækkefølge vil herefter komme til at fremgå af Centralregisteret for Testamenter og komme for dagen i forbindelse med arvingens/legatarens død.

Udvalget bemærker, at formålet med Centralregisteret for Testamenter, der i dag føres ved Tinglysningsretten, jf. bekendtgørelsens § 19, er at sikre, at testamentariske dispositioner kommer til skifterettens kendskab i forbindelse med testators død. Med virkning fra 1. april 2012 er opbygningen af

registeret ændret, således at det fra denne dato også indeholder selve testamentet (notarkopien), ligesom opdateringen af registeret nu foregår direkte fra notaren ved brug af en portal på internettet. Der henvises i den forbindelse også til bekendtgørelsens § 20, hvorefter notaren foretager indberetning til Centralregisteret for Testamenter. Indberetningen sker elektronisk. Der blev i 2012 registreret 28.545 notartestamenter i Centralregisteret for Testamenter⁵.

Endvidere skal udvalget for god ordens skyld gøre opmærksom på, at det efter arveloven i dag er muligt at oprette såvel et notar- som et vidnetestamente og i visse tilfælde også nødtestamenter. Eventuelle testamentariske successionsfølger i vidne- og/eller nødtestamenter vil ikke blive registreret i Centralregisteret for Testamenter, og de vil derved heller ikke være omfattet af den ovennævnte løsning.

6.4.2.1.7. Tinglysning af skifteretsattesten på fast ejendom

Den længstlevende ægtefælle, som skal sidde i uskiftet bo, modtager ved boets afslutning en skifteretsattest, hvoraf dennes retsstilling fremgår. Hvis der er fast ejendom i boet, overtager den længstlevende ægtefælle ejendomsretten over denne. Ved boets afslutning vil det fortsat fremgå af tingbogen, at afdøde og længstlevende er ejere af ejendommen. Den længstlevende ægtefælle skal have ændret dette, således at det fremgår, at den længstlevende har den fulde ejendomsret. Skifteretterne, Tinglysningsretten, bobestyrere og advokater har imidlertid erfaring med, at den længstlevende ægtefælle ikke altid husker dette, hvilket kan medføre problemer for den pågældende, hvis han/hun på et senere tidspunkt ønsker at sælge eller belåne ejendommen eller for eventuelle arvinger ved et senere skifte af den længstlevende ægtefælles bo.

Udvalget er opmærksomt på, at spørgsmålet er under overvejelse i Grunddataprogrammet under den Fællesoffentlige Digitaliseringsstrategi 2012-2015 vedrørende ”Effektiv ejendomsforvaltning og genbrug af ejendomsdata”. Udvalget finder på den baggrund, at forslaget mest hensigtsmæssigt behandles i regi af dette arbejde.

---

⁵ Jf. www.tinglysningsretten.dk

6.4.2.1.8. Henvisning af dødsboer til dansk skifteret

Efter de danske internationale procesretlige regler skal et dødsbo behandles i det land, hvor afdøde havde domicil på dødstidspunktet, dvs. det land hvor afdøde havde bopæl. Det følger således også af dødsboskiftelovens § 2, stk. 1, at en dansk skifteret kun er kompetent til at behandle et dødsbo, hvis afdøde havde hjemting i retskredsen. Skifte af uskiftet bo, mens en længstlevende ægtefælle er i live, sker dog ved den længstlevendes hjemting.

En persons bopæl er det land, hvor han/hun selv eller hans/hendes husstand har sit varige hjem, hvor deres ejendele i almindelig befinder sig, og hvor han/hun opholder sig, når han/hun ikke af særlige grunde midlertidigt f.eks. på grund af ferie-, studie- eller forretningsrejse, sygdom eller strafafsoning, opholder sig et andet sted. Uanset at de faktiske forhold således er afgørende for, om og hvor en person har bopæl, vil folkeregistrets angivelser i et vist omfang være vejledende for afgørelsen af bopælsspørgsmålet.

Det er en judiciel afgørelse, om skifteretten anser afdøde for at have hjemting i Danmark efter dødsboskiftelovens § 2, stk. 1.

Hvis skifteretten anser afdøde for ikke at have været hjemmehørende i Danmark, kan justitsministeren i medfør af dødsboskiftelovens § 2, stk. 2, henvise boet eller en del af dette til behandling ved en dansk skifteret. Dette forudsætter, at afdøde havde dansk indfødsret eller anden særlig tilknytning til Danmark og efterlader sig aktiver, der ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

Havde afdøde ikke dansk indfødsret eller anden særlig tilknytning til Danmark, kan justitsministeren dog også henvise boet til en dansk skifteret, hvis afdøde efterlader sig aktiver i Danmark, der ikke inddrages under en bobehandling i udlandet.

Efter dødsboskiftelovens § 2, stk. 3, kan skifteretten i den retskreds, hvor boet skal behandles, ved kendelse henvise boet til behandling i en anden retskreds, hvis det findes væsentlig mere hensigtsmæssigt, at behandlingen foregår der.

Det bemærkes, at selv om et dødsbo henvises til behandling ved en dansk skifteret, er det som udgangspunkt de arveretlige regler i domicillandet, der er afgørende for selve arvedelingen.

Det bør efter udvalgets opfattelse overvejes, hvorvidt dødsboskiftelovens § 2, stk. 2, bør ændres, således at justitsministeren ikke længere skal behandle sager om henvisning af dødsboer til skifteretten. En anmodning om henvisning vil i så fald i stedet skulle fremsættes direkte over for den skifteret, som er rette retskreds i medfør af en prioriteret rækkefølge for, ved hvilken retskreds skiftesagen skal indbringes, såsom hvor en eventuel fast ejendom er beliggende, hvor aktiverne befinder sig, afdødes seneste bopæl i Danmark, eller hvor arvingerne har bopæl. Hvis ingen skifteret umiddelbart er kompetent på baggrund af den prioriterede rækkefølge af værnetingsmuligheder, behandles skiftet af Københavns Byret.

Der henvises i forbindelse også til den ordning, der blev indført ved ægtefælleskifteloven i 2011. Det fremgår således nu af ægtefælleskiftelovens § 6, at en anmodning om skifte indgives til skifteretten på det sted, hvor parterne har eller sidst har haft bopæl, hvis mindst en af dem fortsat har bopæl i denne retskreds. I andre tilfælde indgives anmodningen til den skifteret, hvor den anmodningen er rettet mod, har bopæl. Hvis den, anmodningen er rettet imod, ikke har bopæl i Danmark, indgives anmodningen til den skifteret på det sted, hvor den, der indgiver anmodningen, har bopæl. Hvis ingen af parterne har bopæl i Danmark, indgives anmodningen til Københavns Byret.

6.4.2.2. Andre skifteområder

6.4.2.2.1. Nægtelse af gældssanering uden retsmøde

Efter konkurslovens § 197 kan skifteretten på skyldnerens begæring afsige kendelse om gældssanering, hvis skyldneren godtgør, at han/hun ikke er i stand til og inden for de nærmeste år ingen udsigt har til at kunne opfylde sine gældsforpligtelser, og det må antages, at gældssanering vil føre til en varig forbedring af skyldnerens økonomiske forhold. Skifterettens kendelse om gældssanering kan i almindelighed ikke afsiges, såfremt 1) skyldnerens forhold er uafklarede, 2) skyldneren har handlet uforsvarligt i økonomiske anliggender, 3) en ikke uvæsentlig gæld er pådraget ved strafbare eller erstatningspådragende forhold, 4) skyldneren har undladt at afdrage sin gæld, selv om skyldneren har haft rimelig mulighed herfor, 5) skyldneren har indrettet sig med henblik på gældssanering eller skyldneren, efter gældssaneringssagen er indledt, stifter ny gæld.

Det fremgår endvidere af konkurslovens § 204, at skifteretten snarest muligt indkalder skyldneren til et møde, efter en begæring om gældssanering er modtaget og taget under behandling.

Ved behandlingen af en begæring om gældssanering foretager skifteretten – før indkaldelsen af skyldneren til det ovenfor nævnte møde – imidlertid et indledende skøn af sagen. Ved flere af landets skifteretter er der igennem årene udviklet en fast praksis, hvor der følges op på helt ”åbenbart grundløse” begæringer om gældssanering ved, at der tages telefonisk kontakt til skyldneren for at vejlede den pågældende om betingelserne for gældssanering og for at oplyse om skifterettens umiddelbare vurdering af begæringen. Skifteretternes administrative praksis fører i disse tilfælde mange gange til, at skyldneren trækker begæringen tilbage, hvorefter sagen sluttes uden yderligere sagsbehandling fra skifterettens side.

Hvis skyldneren til trods for skifterettens telefoniske vejledning ønsker at fastholde sin begæring om gældssanering, fører det indledende møde i skifteretten typisk til, at skifteretten nægter at indlede gældssaneringssagen, jf. konkurslovens § 205.

Efter udvalgets opfattelse anvendes der i dag betydelige ressourcer ved en del skifteretter på at afholde møder i sager, hvor betingelserne for gældssanering ikke er opfyldt. Mange gange vil dette forhold imidlertid være åbenbart for skifteretten allerede ved den indledende vurdering af sagen, mens det andre gange først er tilfældet, efter at der har været afholdt det første møde i sagen. Udvalget vurderer, at den ovenfor beskrevne praksis, som nogle skifteretter følger, er hensigtsmæssig og tidsbesparende.

Forslaget indeholder efter udvalgets opfattelse en række insolvensretlige problemstillinger. Udvalget finder det derfor hensigtsmæssigt, hvis det overlades til Konkursrådet nærmere at vurdere, hvordan forslaget i givet fald bør fremmes.

6.4.2.2.2. Tvangsopløsning efter fristen for genoptagelse er overskredet

Et andet konkret procesoptimeringsforslag fra BCG, som vurderes at udgøre ca. 30 procent af potentialet i den samlede business case over alle konsulentfirmaets procesoptimeringsforslag på området for andre skiftesager, er at udskyde Erhvervsstyrelsens anmodning om tvangsopløsning, indtil selskabslovens frist for genoptagelse af styrelsens afgørelse er udløbet. Forslaget vil efter BCG's vurdering indebære, at skifteretten undgår at

behandle sager om tvangsopløsning af virksomheder, som alligevel bliver genoptaget og fører til en videreførelse af virksomheden. Konsulentfirmaet vurderer på baggrund af estimater fra workshops i byretterne, at dette vil have betydning for ca. 20 procent af de sager om tvangsopløsning, som skifteretten modtager hvert år.

Forslaget indeholder efter udvalgets opfattelse en række insolvensretlige problemstillinger. Udvalget finder det derfor hensigtsmæssigt, hvis det overlades til Konkursrådet nærmere at vurdere, hvordan forslaget i givet fald bør fremmes.

6.4.2.2.3. Kurator tinglyser selv

Et tredje konkret procesoptimeringsforslag fra konsulentfirmaet, som vurderes at udgøre ca. 5 procent af potentialet i den samlede business case over alle konsulentfirmaets procesoptimeringsforslag, er, at kurator får til opgave at foretage tinglysning af konkursdekretet på boets faste ejendom mv., hvorved skifteretten ikke længere skal varetage denne procesgang.

Udvalget kan ikke anbefale, at eventuelle tinglysninger i forbindelse med behandlingen af et konkursbo flyttes fra skifteretten til kurator.

Udvalget lægger i den forbindelse navnlig vægt på, at opgaven med virkning fra juli 2009 blev flyttet til skifteretten i forbindelse med etableringen af den digitale tinglysning, idet det var vurderingen, at det ville være lettere og mindre ressourcetungt, hvis skifteretten varetog tinglysningen i blandt andet konkursboer.

En flytning af opgaven fra skifteretten til kurator vil efter udvalgets opfattelse endvidere medføre ekstra arbejde i Tinglysningssretten. Det vil således være nødvendigt for Tinglysningssretten at foretage en prøvelse af, hvorvidt personen, der anmoder om tinglysning, er udpeget som kurator i den konkrete sag. Tinglysningssretten vil derfor været nødsaget til at udtage en tinglysningsanmeldelse fra en kurator til manuel behandling i modsætning til den nuværende automatiske sagsbehandling, hvor Tinglysningssretten uden videre lægger de oplysninger, der modtages fra skifteretten til grund.

6.4.2.2.4. Konkursdekret på skriftligt grundlag i sager med egenbegæring

Et fjerde konkret procesoptimeringsforslag fra BCG, som vurderes at udgøre ca. 35 procent af potentialet i den samlede business case over alle konsulentfirmaets procesoptimeringsforslag, er, at skifteretten får mulighed for at afsige et konkursdekret på skriftligt grundlag i sager, hvor skyldneren har fremsat begæringen selv, hvorved skifteretten ikke længere skal afholde et første møde med skyldneren ved behandlingen af sagen.

Forslaget indeholder efter udvalgets opfattelse en række insolvensretlige problemstillinger. Udvalget finder det derfor hensigtsmæssigt, hvis det overlades til Konkursrådet nærmere at vurdere, hvordan forslaget i givet fald bør fremmes.

6.4.2.2.5. Tvangsopløsning af selskaber

Hvis et selskab ikke overholder fristen for indsendelse af årsrapport, ikke har en lovlig ledelse, ikke har en lovlig revision, eller har mistet sin kapital, kan Erhvervsstyrelsen anmode skifteretten om at tvangsopløse et kapital-selskab, jf. selskabslovens §§ 225-226.

Skifteretten skal herefter tage stilling til, om der skal foretages en bobehandling og i givet fald hvilken. Skifteretten kan udpege en likvidator (selskabslovens § 227) eller afsige konkursdekret og udpege en kurator. I de tilfælde, hvor selskabet skønnes at være helt uden midler, opløses selskabet på første møde i skifteretten i medfør af selskabslovens § 226 eller konkurslovens § 143 analogt. Når behandlingen er afsluttet, meddeler skifteretten dette til Erhvervsstyrelsen, som registrerer selskabets opløsning i sit it-system.

Det fremgår af konkurslovens § 143, at viser det sig under behandlingen af et konkursbo, at den sikkerhed, der er stillet eller kan kræves stillet for omkostningerne ved boets behandling, ikke er tilstrækkelig til at dække yderligere omkostninger ved boets behandling, og boets midler heller ikke er tilstrækkelige til at dække disse omkostninger, sluttet boet snarest muligt på en særlig skiftesamling, med mindre en fordringshaver stiller sikkerhed for omkostningerne.

Det bemærkes, at er det først besluttet at tage et bo under likvidationsbehandling i medfør af reglerne i selskabslovens §§ 217-224, fordi selskabet umiddelbart fremstod solvent ved anmodningen om tvangsopløsning, men

likvidator efterfølgende finder ud af, at likvidationen ikke vil give fuld dækning til kreditorerne, skal likvidator indgive begæring om rekonstruktionsbehandling eller konkurs, hvorefter skifteretten skal indlede en rekonstruktions- eller konkursbehandling. Skifteretten anvender således ikke konkurslovens § 143 analogt, hvis et selskab først er taget under likvidationsbehandling.

Hvis omkostningerne ved en tvangsopløsning, en rekonstruktion eller konkurs ikke kan dækkes af boet, betales omkostningerne om fornødent af statskassen.

Det bemærkes, at der i april 2013 er vedtaget en ændring af konkursloven (lov nr. 429 af 1. maj 2013) med henblik på at indføre regler om konkursskarantæne. Reglerne er endnu ikke trådt i kraft. Begrebet konkursskarantæne dækker over, at en person, der er gået konkurs med en virksomhed eller er involveret i en selskabslikvidation, og som på grund af groft uforsvarlig forretningsførelse er uegnet til at deltage i ledelsen af en erhvervsvirksomhed, kan få forbud mod i en periode at stifte eller drive visse former for erhvervsvirksomhed.

Lovændringen har baggrund i en betænkning udarbejdet af Konkursrådet, som har forudsat, at er der noget, der tyder på, at medlemmer af et selskabs ledelse kan have gjort sig skyldige i groft uforsvarlig forretningsførelse i forbindelse med skifterettens vurdering af en tvangsopløsningssag, skal selskabet tages under konkursbehandling i medfør af de gældende regler herom, således at forholdene kan blive undersøgt nærmere. En kurator skal i så fald udpeges, og denne skal i forbindelse med konkursbehandlingen afgive en begrundet indstilling om, hvorvidt der er grundlag for at indlede en sag om konkursskarantæne.

Kurator kan i forbindelse med konkurssagens behandling begære, at en person, der senere end et år før fristdagen har deltaget i ledelsen af skyldnerens virksomhed, kan pålægges karantæne, hvis det må antages, at den pågældende på grund af groft uforsvarlig forretningsførelse er uegnet til at deltage i ledelsen af en erhvervsvirksomhed. Skifteretten afgør herefter på baggrund af kurators begrundede indstilling, om der skal indledes sag om konkursskarantæne.

Udvalget finder, at det bør overvejes, hvorvidt der i selskabslovens regler om tvangsopløsninger bør indsættes en bestemmelse svarende til konkurslovens § 143, som kan anvendes af skifteretten i forbindelse med behand-

lingen af en tvangsopløsning, hvor der ikke findes midler i boet, og hvor det ikke er relevant at overveje konkurskarantæne. Efter udvalgets opfattelse bør denne bestemmelse endvidere kunne finde anvendelse i situationer, hvor der er udpeget en likvidator, men boet senere viser sig insolvent.

Forslaget indeholder efter udvalgets opfattelse en række insolvensretlige problemstillinger. Udvalget finder det derfor hensigtsmæssigt, hvis det overlades til Konkursrådet nærmere at vurdere, hvordan forslaget i givet fald bør fremmes.

6.5. Afsluttende bemærkninger

Sammenfattende er det udvalgets opfattelse, at der ikke har kunnet påvises forhold, hverken af kvalitativ eller økonomisk karakter, som efter en samlet vurdering med afgørende vægt taler for en centralisering eller en regionalisering af skifteretternes virke.

Udvalget anbefaler således, at varetagelsen af skiftesagsbehandlingen fortsat sker ved samtlige byretter og Sø- og Handelsretten i samme omfang som i dag.

På dødsboskifteområdet er det sammenfattende udvalgets opfattelse, at en simpel digitalisering af skifterettens dødsboskiftesagsbehandling bør gennemføres snarest muligt efter en teknisk foranalyse, idet en sådan digitaliseringsløsning fremstår både umiddelbart økonomisk fordelagtig og hensigtsmæssig, samtidigt med at den forventeligt kan medføre en lettelse i sagsbehandlingen og derved kortere sagsbehandlingstid. Den simple digitaliseringsløsning bør kombineres med en forstærket bedste praksis-indsats og nogle af de under pkt. 6.4.2.1 nævnte procesoptimeringstiltag. Udvalget er opmærksomt på, at det potentiale, som BCG har vurderet en sådan samlet løsning vil føre med sig, vil mindskes alt efter, hvilke procesoptimeringsforslag der gennemføres.

Tilsvarende bør der på området andre skiftesager efter udvalgets opfattelse iværksættes en teknisk foranalyse af en simpel digitaliseringsløsning kombineret med en forstærket bedste praksis-indsats.

Udvalget finder endvidere, at der bør iværksættes en konkret og detaljeret teknisk analyse af muligheden for at gennemføre en gennemgribende digitalisering af dødsboskifteområdet – og efterfølgende eventuelt også af området for de andre skiftesager. Den tekniske analyse bør således overordnet

set have som slutmål, at det bliver muligt at træffe en afgørelse om, hvorvidt der kan og bør gennemføres en yderligere digitalisering af skiftesagsbehandlingen og i hvilket omfang.

Endelig finder udvalget, at det er en nærliggende mulighed at lade digitalisering af dødsboskifteområdet være forløber for en eventuel digitalisering af de øvrige skiftesagsområder. Det bør med andre ord efter udvalgets opfattelse i det fortsatte arbejde vurderes, om det er muligt og hensigtsmæssigt at tilpasse et udviklet og etableret dødsboskiftesystem til de øvrige skiftesager med færre omkostninger til følge.

7. Bilag

Boston Consulting Groups rapport af 24. juni 2013 med bilag.